

Locuința 2, nesăpată integral, a fost dezvelită în nivelul III, la adâncimea de 1,30 m, cu lungimea de 6,50 m și lățimea de 3 m. Zonele cu chirpici masați erau atât de-a lungul martorului, cât și pe suprafața locuinței. După ridicarea materialului ceramic s-a observat că podeaua locuinței era subțire. Vatra locuinței a fost descoperită lângă martor, având deasupra fragmente de râșnițe și mai mulți chirpici. Înălțimea ei era de 20 - 22 cm, cu marginile distruse și cu dimensiuni de 0,70 m x 0,70 m (la suprafața dezvelită). În ceea ce privește ceramica descoperită pe podea, putem spune că era în totalitate fragmentară, fiind în mare parte nedecorată.

Spre marginea terasei, în apropierea L₂ au fost descoperite o altă vatră și o groapă menajeră. Vatra avea dimensiunile de 0,75 x 1 m, marginile ei fiind distruse. La baza ei se afla un strat gros de arsură acoperit de un alt strat, de 1 cm, de cenușă albicioasă, după care urma lipitura vetrui, de culoare roșie, groasă de 7 cm. În jurul vetrui se aflau mai multe răzuitoare, un toporaș cu început de perforare, fragmente ceramice provenind de la vase și capace (Pl. XVII/1 - 10). Groapa menajeră avea formă de clopot, cu diametrul gurii de 1,40 m și de 1,70 m în zona de maximă bombare. Din interiorul ei au fost scoase o cantitate mare de cenușă, oase de animale, de păsări, scoici, melci și câteva fragmente ceramice nesemnificative.

Unelte

Numărul uneltelor nu este prea mare, cele care aparțin nivelului IV fiind mai numeroase și concludente. Prezentarea o vom face global menționând, acolo unde am considerat necesar, locul de proveniență.

Piese de silex sunt în număr de 85, fiind recoltate din locuințe, gropi și, un număr apreciabil, de la suprafață. Ele sunt lucrate dintr-un silex de tip *balcanic* de bună calitate, în mare majoritate de culoare galben-cenușiu, uneori cu mici puncte deschise la culoare și chiar cu vinișoare. Printre ele întâlnim exemplare ce au o culoare brună sau gri-albicioasă datorată focului care a mistuit aşezarea. Grupa cea mai numerosă este formată de gratoare, apoi urmează lamele, lamelele, piesele componente pentru seceri, vârfuri de săgeată și de lance, o secure și diferite așchii¹. Dimensiunile lor sunt mijlocii și mai puțin mari.

Gratoarele sunt lucrate pe vîrf de lamă, retușată, sau pe lame simple fără retușe pe laturile lungi (inv. 42261, 42265, 42274, 42286, 42319) (Pl. III/1 - 4; Pl. IV/1; Pl. VII/1 - 5). O altă piesă este confectionată pe lamă cu creastă (inv. 42283) (Pl. IV/2; Pl. VII/6). Un gratoar atipic (inv. 42279) cu desprinderi inverse la extremitatea bazală prezintă *encoches* pe una din laturile spre bază (Pl. IV/3; Pl. VII/7), iar alt gratoar este semirotond (Pl. V/9).

Lamele sunt mari și mijlocii, cu secțiuni trapezoidale sau triunghiulare, retușate pe ambele laturi lungi. Unele prezintă retușe subțiri, altele de uzură sau

subțiri-abrupte (pe verticală), cu trunchiere retușată (inv. 42272, 42309 - 310, 42313) (Pl. IV/4 - 7; Pl. VII/8 - 11). Un exemplar este reprezentat de o lamă macrolitică cu *encoches* (inv. 42318) (Pl. IV/8; Pl. VII/21). Una din lamele are retuze inverse pe una din laturi (Pl. IV/9). O piesă cu trunchiere retușată și retuze pe laturile lungi este un racloar folosit și la răzuiri laterale (inv. 42301) (Pl. IV/10; Pl. VII/12). Sunt prezente și lame fără retuze.

Pieselete componente pentru seceri au fost executate pe lame, unele fiind sparte la ambele capete. Unele piese au fost folosite, la început, ca răzuitoare, din care un exemplar are retuze verticale puternice (inv. 42271, 42282, 42302, 42304) (Pl. V/1 - 4; Pl. VII/13 - 16). O piesă componentă foarte interesantă, prezintă retuze pe ccaaltă latură pentru a nu se tăia cornul, ajutând totodată și la fixarea mai bună în seceră (inv. 42300) (Pl. V/5; Pl. VII/17). Un burin de unghi pe spărtură (inv. 42308) a fost folosit înainte și ca piesă componentă (Pl. V/6; Pl. VII/18).

Alte două piese întâlnite sunt prima - un burin dicdru drept care a fost folosit pentru incizat (inv. 42291) prezintând o suprafață acoperită cu cortex -, iar a doua - un burin de unghi (inv. 42277) (Pl. V/7 - 8; Pl. VII/19 - 20).

Străpungătoarele sunt piese mici, din care un exemplar nefinisat este realizat dintr-un rest de vârf de săgeată (inv. 42323), iar altul este atipic, executat pe lamă fragmentară (Pl. V/10 - 11).

Dintr-un fragment de așchie retușată a fost făcut un racloar simplu drept, iar al doilea racloar mic, simplu și ușor concav a fost executat dintr-o lamă de rocă gresoasă (Pl. V/12 - 13).

Securea, descoperită în L₂, a fost cioplită dintr-un silex gălbui-cenușiu. Forma este trapezoidală, ceafa mică, tăișul lat și convex, iar secțiunea transversală este plan-convexă (inv. 42327). Tăișul este bine şlefuit, iar fațetele prezintă desprinderi mari și mici dispuse destul de regulat. Ea este foarte grea și considerăm că putea fi folosită la defrișare. Dimensiuni: lungime = 17,5 cm; lățimea tăișului = 7 cm; grosimea = 3 - 3,5 cm (Pl. VI/1; Pl. VII/22).

În ceea ce privește armele, putem menționa că în nivelul superior au apărut două săgeți și un vârf de lance.

Săgețile sunt cioplită dintr-un silex gălbui-cenușiu cu vinișoare și vineții cu pete albe. Forma lor este triunghiulară, cu bazele ușor convexe, laturile lungi, la un exemplar, fiind ușor arcuite (inv. 42222 - 42223). Ambele exemplare prezintă pe fețe retuze în *pojghiță*, dispuse neregulat (Pl. VI/2 - 3; Pl. VII/23 - 24).

Vârful de sulită (inv. 42320) este cioplit dintr-un silex de culoare maronie-vineție cu puncte mici roșcate. Forma este triunghiulară, baza lipsește, laturile sunt arcuite, iar fețele prezintă retuze mari (Pl. VI/4; Pl. VII/25).

Uneltele de piatră sunt în număr mic, fiind descoperite în primele două niveluri. Ele sunt prelucrate din diferite roci existente în zonă².

Râșnițele sunt din gresie macrogranulară cu elemente predominante de cuart-calcit. Cele de dimensiuni mari au apărut în nivelul superior, în cadrul locuinței 1. În număr mai mare apar exemplarele de dimensiuni mici, portabile, descoperite în cadrul locuinței 2. Ele sunt întregi și fragmentare, ovale sau neregulate, cu o suprafață dreaptă sau albiată, realizată prin prelucrare și finisare. Partea inferioară și marginile erau ciocănite mărunt și netezite. Un exemplar avea vopsea roșie crudă. Dimensiunile lor sunt cuprinse între 25 - 30 cm lungime, lățimea mai mică, iar grosimea între 6 - 8 cm (Pl. VIII/4). Pe două râșnițe se observă urmele de șlefuire și ascuțire a diverselor unelte.

Frecătoarele sunt în stare fragmentară, cu excepția unui exemplar discoidal cu diametrul de 9 cm și grosimea de 4 cm (Pl. VIII/2).

Percutoarele, în număr de 14 exemplare, au fost descoperite în L₁, L₂ și la suprafața terenului. Ele sunt prelucrate din gresie și calcar, iar un exemplar are geodă cu depunere de cristale de cuart-calcit. Marea majoritate sunt sferice și prezintă urme de întrebuițare îndelungată (Pl. VIII/1).

Ca unelte necesare gospodăriei erau și cutile folosite la ascuțirea și finisarea obiectelor. Cele două exemplare, conservate mai bine, sunt din sist sericitocloritos, din care unul prezintă oxizi de fier. Forma lor este neregulată, cu fețele alveolate, netede la pipăit, iar dimensiunile lor nu depășesc 10 cm (Pl. VIII/3).

Topoarele de piatră sunt în număr de 8 exemplare fragmentare sau pe cale de prelucrare. Cu excepția unui singur exemplar descoperit în L₂ (nivelul III), restul pieselor au fost recoltate din nivelul IV.

Toporul din L₂ (inv. 42332) este din gresie microcristalină, spart în dreptul găurii de înmănușare, fiind folosit, ulterior, drept cută, observându-se și urmele accentuate de la ascuțirea diverselor obiecte (Pl. IX/1).

În cadrul celorlalte exemplare distingem două topoare fragmentare, din bazalt, în formă de pană, cu secțiunea ovală. Unul este nefinisat, iar al doilea are tăișul arcuit, bine ascuțit și neutilizat (inv. 42600 și 42602) (Pl. IX/2 - 3).

Topoarele-ciocan, prevăzute cu gaură de înmănușare, sunt prelucrate din riolit, gresie cu mediogranulare și bazalt. Unul este neșlefuit, de formă aproape cilindrică, cu lățimea mai mare în dreptul găurii de înmănușare neterminată (inv. 42324). Dimensiuni: L = 9 cm, grosimea maximă = 3,4 cm (Pl. IX/4). De la un alt exemplar (inv. 42601) s-a păstrat partea superioară, cu ceafa cilindrică, lățimea maximă în jurul găurii de înmănușare, bine șlefuit și refolosit apoi ca zdrobitor (Pl. IX/5). Forma lui pare să indice o datare mai târzie aparținând probabil epocii bronzului. Al treilea exemplar (inv. 42326) este fragmentar, spart în dreptul găurii de înmănușare, foarte bine șlefuit, tăișul îngust, arcuit și ascuțit, fără urme de întrebuițare (Pl. IX/6). A patra piesă (inv. 42342) cu o formă mai zveltă, corp

alungit, tăș arcuit este foarte bine șlefuită (Pl. IX/7). Un ultim exemplar, mic, șlefuit spre tăișul ușor arcuit, a fost refolosit ca zdrobitor (inv. 42325) (Pl. IX/8).

Dăltile sunt în număr de patru exemplare, aparțin nivelului superior (inv. 42328, 42331) și sunt prelucrate din bazalt, gresie sau calcar. Lungimea lor este cuprinsă între 3 - 6 cm, forma este trapezoidală, plată, cu secțiunea longitudinală plan-convexă, biconvexă sau dreaptă. Tăișurile sunt arcuite, drepte sau teșite, ascuțite bine și într-un caz șirbit (Pl. VI/5 - 8; Pl. IX/9 - 12).

Amintim și prezența a două lustruitoare pentru ceramică, prelucrate din bazalt cu minerale melanocrate și din calcar, prima de culoare neagră, iar a doua albicioasă (Pl. VI/9; Pl. IX/13).

Uneltele din os și corn nu sunt numeroase, prezența lor sugerând date importante referitoare la ocupările comunității respective.

În L₂ au fost descoperite șase împungătoare lucrate din os de pasăre, un exemplar ar putea fi din os de căprioară (?) sau din așchii tăiate de la oasele animalelor (inv. 42336, 42341). Unele sunt finisate pe toată suprafața, altele doar spre vîrf (Pl. X/1 - 6; Pl. XI/1 - 6).

În L₁ a fost descoperită o spatulă, ruptă la partea superioară, care prezintă urme de ardere secundară (inv. 42335) (Pl. X/7; Pl. XI/7).

Dintr-un os mare de animal a fost confectionat un mâner (inv. 42596), cu lungimea = 13 cm, grosimea maximă = 5 cm, a cărui gaură de înmănușare este dreptunghiulară. Capătul superior al mânerului este lat, rotunjit și prezintă urme de folosire. Inițial el fusese folosit la fixarea dăltitelor (Pl. XI/8).

Exemplare identice au apărut în cadrul aşezărilor neolitice din țară³ sau la sud de Dunăre, în stațiunea Kodjadermen.

Dintr-o rotulă a fost prelucrată o fusaiolă (inv. 42346) cu baza dreaptă și orificiu larg central (Pl. XI/13).

Din corn de cerb a fost prelucrată o săpăligă (inv. 42590) destul de bine conservată, a cărei gaură de înmănușare este rectangulară, înclinată și executată sub prima ramificație. Tăișul este distrus și retezat (Pl. XI/10). Astfel de piese, a căror gaură de înmănușare este rectangulară în secțiune, apar și în aşezările neolitice de la Sultana⁴ sau la Căscioarele⁵.

Tot din corn de cerb au fost prelucrate diverse mâneră pentru fixarea uneltelor de piatră (dăltițe), iar altele au mijlocul bine curățat în vederea montării altor piese (inv. 42595 și 42597), (Pl. XI/9 - 12).

Plantatoarele, cu vârfurile bine ascuțite și șlefuite, sunt numeroase în primele două niveluri. Un exemplar are urme de prelucrare și la partea superioară în vederea mânuirii lui mai bunc (Pl. XI/11).

Pe lângă coarnele de cerb apar și coarne de capre, de asemenea cu urme de șlefuire.

Ceramica

Primele cercetări efectuate în așezarea neolică de la Trestenic ne-au dat posibilitatea să studiem repertoriul formelor descoperite în primele două niveluri și, împreună cu cantitatea extrem de redusă de material ceramic specific nivelurilor de la bază, să reconstituim unele elemente de cultură materială dezvoltate în cadrul comunităților neolitice stabilite aici.

Descrierea materialului ceramic pe niveluri va contribui la cunoașterea cât mai exactă a repertoriului tipologic specific fazei de tranziție de la cultura Boian la Gumelnița și începutul culturii Gumelnița (sfârșitul mileniului IV a.Chr. și începutul mileniului III a.Chr.).

Pentru început ne vom opri asupra compoziției pastei și a tehnicii de prelucrare, iar în prezentarea formelor, vom ține cont de frecvența lor.

Au fost constatate trei grupe ceramice: 1) ceramica de uz comun sau grosieră; 2) ceramica de bună calitate care este majoritară; 3) ceramica fină și uneori foarte fină.

Ceramica de uz comun, în cantitate mică, are în argilă multe impurități, pietricele mici și mari, pleavă și fragmente ceramice pisate. În spărtură argila este zgrunțuroasă, uncori friabilă. Pereții vaselor au fost neteziți sau acoperiți cu un strat subțire de barbotină. Formele sunt de talie mijlocie și, mai rar, mică.

Cele mai răspândite sunt vasele luate dintr-o argilă de bună calitate, cu nisip și pietricele în compoziție, fiind bine frământată. Uneori arderea a fost bună, altele incompletă. Culoarea predominantă este bej-cărămizie și, mai rar, neagră. Stratul de slip este depus mai gros sau mai subțire, uncori dobândind un luciu metalic.

În cadrul ceramicii fine și foarte fine întâlnim produse luate dintr-o pastă alcasă, consistentă, observându-se o cantitate mai mare de nisip, uneori și pietricele. La această grupă ceramică, atenția ne este atrasă de îngrijirea deosebită a exteriorului vaselor ce erau acoperite cu un strat dens de slip, foarte bine lustruit.

Nivelul I

Cele câteva fragmente ceramice, descoperite în acest nivel, aparțin vaselor de uz comun și celor de bună calitate. Printre ele sunt și unele deformate de arderea secundară, prezintând un strat de masă sticioasă.

În cadrul ceramicii de uz comun întâlnim fragmente de vase acoperite cu un strat subțire de barbotină. Un fragment, provenind de la un vas ce avea buza înclinață ușor spre interior și corp arcuit, prezintă ca decor un brâu aplicat în formă de potcoavă, ușor alveolat, așezat în partea superioară (Pl. XXX/10).

Alte fragmente, din categoria ceramicii de bună calitate, de culoare cărămizie și neagră-cenușie, prezintă, ca decor, benzi excizate umplute cu substanță albă alături de zone crujăte și acoperite cu slip lustruit (Pl. XIII/8 - 9).

Nivelul II

Ceea ce am considerat important în cadrul acestui nivel a fost descoperirea câtorva fragmente ceramice specifice culturii Hamangia (Pl. XIII/1 - 3). Culoarea lor este brună sau cenușie, au slip puternic lustruit, iar decorul constă din șiruri de imprimări în pasta moale, umplute cu substanță albă sau pliseuri foarte fine. Celelalte fragmente ceramice, provenind de la vase bitronconice sau străchinii, sunt decorate cu barbotină întinsă cu măturica, iar în cazul unui fragment din buza unei străchinii se observă, la exterior, un motiv din grafit și în interior urme groase de vopsea roșie (Pl. XIII/4 - 7).

Nivelul III

După cum s-a mai menționat, în acest nivel a fost dezvelită locuința 2 ce avea vatra prinsă în martor. La exteriorul locuinței a fost descoperită încă o vatră cu o groapă menajeră. De pe podea, dar mai ales din jurul celor două vatre, s-a colectat o cantitate de ceramică nu prea numeroasă, ținând cont și de faptul că locuința n-a fost dezvelită decât parțial.

Forma mai des întâlnită este oala cu buza ușor evazată sau îngroșată, pereții arcuiți, uneori mai bombați și baza dreaptă. Suprafața exterioară a fost netezită, fie dată cu măturica sau acoperită cu un strat de barbotină. Ca elemente decorative întâlnim benzi alveolate, uneori realizate prin adunarea stratului de barbotină, dispuse imediat sub buză sau brâuri aplicate și alveolate așezate pe corp, apoi șiruri de mici adâncituri, sau crestături, mici proeminențe grupate și distanțate etc. (Pl. XIV/1 - 4).

Străchinile sunt în totalitate fragmentare, fiind modelate din pastă de bună calitate, unele fiind foarte fine. În cadrul lor distingem patru categorii cu o serie de variante.

În prima categorie am inclus acele forme vechi, puține la număr, preluate din cultura Boian și care prezintă umărul carenat. Buza lor este scurtă și dreaptă, fie subțire sau îngroșată, evazată, iar umărul carenat este uneori mai puternic bombat (ca un manșon) fiind decorat prin incizii, scrijelări și acoperit cu vopsea albă (Pl. XV/1 - 2).

A doua categorie este formată din străchinile cu buza dreaptă sau evazată, umărul ascuțit sau rotunjit și cu partea inferioară a corpului arcuită sau oblică. Fragmentele provin de la forme de dimensiuni mari și mijlocii. Slipul este de culoare bej sau negru-cenușiu (Pl. XV/3 - 8). Unele sunt decorate la exterior cu motive

incizate adânc și scrijelate sau prezintă, în interior, figuri geometrice conturate cu benzi de grafit, ambele contrastând cu suprafețele puternic lustruite (Pl. XVI/1 - 2).

A treia categorie cuprinde tipul de străchină cu buza îngroșată în interior, cu corpul tronconic, pe care le considerăm că fac tranziția spre următoarea categorie (Pl. XVI/3 - 4).

A patra categorie o formează străchinile cu buza îngroșată în interior, cu profil bombat, caracteristice culturii Gumelnîța, dar cunoscute din faza Boian V (Pl. XVI/5 - 6). Un exemplar este decorat în interior și pe buză cu motive geometrice crățute din suprafață puternic lustruită, iar restul a fost acoperit cu grafit (Pl. XVII/1).

Capacele-țest, în totalitate fragmentare, sunt de dimensiuni mari și mijlocii. Argila are multă pleavă în compoziție. Pereții capacelor sunt subțiri, mai ales spre margine. Dacă interiorului nu i s-a acordat atenție, la exterior se poate observa că s-a depus un strat gros de slăp fin ce a fost puternic lustruit. Culoarea este neagră sau bej-cărămizie. Decorul se află pe marginea capacului și constă din șanțulețe executate prin excizare ori scrijelare, acoperite cu substanță albă sau benzi de vopsea roșie crudă și mici proeminențe (Pl. XVII/7 - 9).

În seria vaselor bitronconice am inclus cănilor și alte forme de dimensiuni mai mari. Unele exemplare sunt modelate dintr-o argilă fină, culoarea fiind neagră sau bej-cenușie. Pe umărul îngust și profilat ca un manșon apar incizii, alveolări, benzi puternic lustruite și proeminențe (Pl. XVII/3, 5 - 6; Pl. XVIII/1 - 4).

Din chiupuri au fost descoperite fragmente mari, culoarea lor fiind bej-cărămizie sau neagră. Decorul apare în zona umărului și constă din caneluri largi, benzi incizate adânc, executate cu ajutorul unei ustensile ce avea vârful bont și apoi umplute cu substanță albă, uneori apar și cercuri incizate (Pl. XIV/6 - 8; Pl. XVIII/10 - 12).

Vasul cu umărul lat (Pl. XIV/9), castroanele tronconice (Pl. XVI/8), bolurile, din care unul este decorat la exterior cu mici proeminențe dispuse regulat⁶ (Pl. XVI/7; Pl. XVIII/5), diversele vase acoperite pe corp cu caneluri oblice și verticale (Pl. XVII/4; Pl. XVIII/9) sau suportul inelar (Pl. XII/5) vin să completeze repertoriul tipologic al celei mai recente așezări neolitice din nordul Dobrogei.

Nu lipsit de importanță este și faptul că multe fragmente de vase, la care nu putem menționa forma, prezintă o gamă decorativă ce constă din paranteze mari și dese executate cu scoica sau alveolări adânci umplute cu substanță albă (Pl. XVIII/6 - 8). Mai amintim prezența substanței roșii crude pe o suprafață pătrată delimitată, ce avea în centru un disc incizat acoperit cu un strat de slăp puternic lustruit (Pl. XVIII/11). Destul de des apar incizii simple pe tot corpul vasului sau combinate cu zone scrijelate. Se mai pot distinge câteva fragmente mici de ceramică fină,

culoare brună, probabil de la pahare, decorate cu pliseuri și care sunt specifice culturii Hamangia.

Nivelul IV

Nivelul superior a permis colectarea unei cantități mari de fragmente ceramice, din care unele se aflau și în gropile menajere moderne sau deranjate de lucrări.

De la început s-a remarcat faptul că foarte multe fragmente, de dimensiuni mari, aparțineau chiupurilor. Ele erau atât la suprafața terenului, cât și până la adâncimea de 0,40 m, fiind deformate de arderea secundară. Argila este compactă, culoarea variază de la bej la cărămiziu, atât în interior, cât și la exterior, sau cărămizie în interior și neagră la exterior. Grosimea peretilor este cuprinsă între 1,5 - 2,5 cm, observându-se că ei erau formați din două straturi de lut, cel din interior mai lat și poros, iar cel din exterior subțire, având un strat de lut fin, uneori foarte bine lustruit până la dobândirea unui luciu metalic. Cele mai multe fragmente provin din partea superioară a vaselor, care erau piriforme, dar și dinspre zona inferioară. Decorul constă din motive spiralice foarte bine reliefate, dispuse în cadrul unui registru pe umărul vasului (Pl. XIX/6 - 7). Acest decor apare mai ales pe ceramica neagră, dar și pe aceea bej-cărămizie. Decorarea chiupurilor în această manieră este întâlnită și în așezarea neolică de la Carcaliu⁷, dar fără să atingă eleganța ornamentării celor de la Trestenic. Mai pot fi remarcate și alte elemente decorative, cum ar fi spiralele incizate a căror spații exterioare sunt scrijelate (*falsă excenzie*) și acoperite cu substanță albă sau roșie, scoțând în evidență decorul (Pl. XIX/8 - 9). În partea inferioară a vaselor remarcăm benzile netede dispuse vertical, la distanțe mari și a căror zone intermediare au fost ușor scrijelate și acoperite cu vopsea albă sau roșie, fie alternând (Pl. XIX/10).

Vasele de provizii, de talie mai mică, au umărul conturat cu o bandă incizată, iar ca decor prezintă cercuri și paranteze incizate în pasta moale. Astfel de vase fac legătura între cultura Boian și Gumelnita.

Un vas de talie mijlocie, descoperit pe podeaua lui L₃, a fost restaurat. Buza lui este scurtă, mărginită de un brâu aplicat și alveolat; corpul, bombat la partea superioară, prezintă un strat subțire de slip acoperit, din loc în loc, cu barbotină grosieră și un brâu întrerupt de patru apucători mici; baza este dreaptă. Culoarea vasului este bej-cărămizie. Dimensiuni: l = 36 cm, D. gurii = 38 cm, D. bază = 15,5 cm (Pl. XIX/5).

În număr mare apar fragmente ceramice de la oale cu buza dreaptă, îngroșată sau evazată, peretii fiind ușor sau mai puternic arcuiți. Suprafața exterioară a fost netezită, uneori s-a trecut cu măturica peste argila crudă, sau a fost acoperită cu un strat de barbotină. Elementele decorative sunt cele tradiționale: brâuri alveolate și

aplicate orizontal sau oblic, șiruri de adâncituri executate prin scoaterea din pasta moale a vasului, șiruri de incizii verticale, brâuri crestate, mici proeminențe (Pl. XX/4 - 5; Pl. XXI/4 - 9).

Străchinile sunt numeroase, modelate din argilă bună și foarte bună, aducând date mult mai clare asupra evoluției lor. Ca și în nivelul III și aici se disting patru categorii cu unele variante.

Exemplarele din prima categorie au buza scurtă, subțire sau îngroșată, dreaptă sau evazată, umărul este carenat, uneori puternic bombat, conturat cu benzi incizate adânc. Suprafața umărului este decorată cu incizii verticale sau oblice, grupate și care alternează cu zone scrijelate, uneori acoperite cu substanță albă (Pl. XXII/1 - 16). Pe manșonul unui exemplar se observă șiruri de puncte incizate (Pl. XXII/17).

A doua categorie, mai numeroasă decât prima, este formată din străchinile cu buza dreaptă sau evazată, umărul ascuțit sau rotunjit, corpul rotunjit sau cu pereti oblici. Slipul depus este în strat gros, de culoare bej, negru-cenușiu sau brun, foarte bine lustruit (Pl. XXII/18 - 28; Pl. XXIII/1 - 5). Unele exemplare sunt decorate în interior și pe buză cu benzi sau volute de grafit ce alternează cu zonele puternic lustruite. În rare cazuri suprafeței exterioare nu i s-a acordat atenție, ea fiind doar netezită, uneori apar proeminențe alungite, perforate orizontal. Străchinile ornamentate nu puteau fi folosite decât ca piese decorative în interiorul încăperilor.

A treia categorie cuprinde străchini cu buza îngroșată în interior, uneori această îngroșare este prelungită. Corpul este tronconic, ușor arcuit (Pl. XXIII/6 - 10).

A patra categorie o formează străchinile cu buza îngroșată în interior. Culoarea lor este bej-cărămizic și foarte rar neagră-cenușie. Slipul este depus în strat gros, de cele mai multe ori foarte bine lustruit. Buza este mai mult sau mai puțin arcuită spre interior, îngroșarea ei, cât și bombarea diferă de la un exemplar la altul. Unele exemplare sunt decorate în interior cu grafit folosindu-se ambele metode sau prezintă motive puternic lustruite (Pl. XXIV).

Castroanele sunt modelate din pastă de bună calitate, culoarea lor fiind brună sau neagră. Forma este tronconică, cu buza ușor îngroșată spre interior și o ușoară sănțuire la exterior, ori cu buza dreaptă și mai rar evazată. Vasele au fost acoperite cu un strat de slip ușor lustruit în interior, iar la exterior suprafața prezintă urme de măturică (Pl. XXVI/9).

Vasele bitronconice, din care formele mici predomină, sunt fragmentare în mare parte. Umărul acestor vase este rotunjit sau ascuțit. Ca elemente decorative, prezintă brâuri simple așezate oblic, incizii oblice, benzi cu spirale, puternic lustruite, orânduite pe gâtul vaselor (Pl. XIX/4; Pl. XX/10 - 12; Pl. XXV/1 - 5).

Vasele cilindrice (?) au diametrul mic și pereții groși. Nu cunoaștem înălțimea lor, iar ca elemente decorative se observă caneluri oblice (Pl. XXV/6 - 7).

Vasele piriforme prezintă buza dreaptă, gât scurt, umăr pronunțat. Un exemplar, de dimensiuni mai mari, de culoare brună-cenușie prezintă pe corp incizii verticale și oblice, iar pe umăr o mică proeminență (Pl. XXVI/7). Această formă de vas este cunoscută în aria culturii Precucuteni III, fiind apoi prezentă în cadrul culturilor Cucuteni și Gumelnita⁸.

Capacele sunt în totalitate fragmentare și puține la număr. Toate au suprafața interioară neîngrijită, iar culoarea lor este bej-cenușie, brună sau neagră. Forma cea mai veche o constituie capacul cu margine înaltă sau mai mică, decorată cu caneluri sau cu motivul *în trepte*, ultimul fiind executat prin excizie și scrijelare, întâlnit de altfel, în faza Boian V și chiar mai timpuriu⁹ (Pl. XXV/8 - 9). În cadrul acestui tip de capac întâlnim și forme a căror margine este simplă. Alături apare și tipul de capac cu buza arcuită spre interior (Pl. XXV/10).

Cupele și paharele prezintă forme identice cunoscute și în alte așezări neolitice.

Cupa cu gura larg deschisă, tronconică și cu piciorul gol este o formă evoluată atât în cultura Gumelnita¹⁰ cât și în Sălcuța¹¹. În așezarea neolică de la Trestenic au fost descoperite trei exemplare (Pl. XIX/1 - 3; Pl. XXI/1 - 3).

Printre altele piese ceramice amintim diverse fragmente de la strecurători cu gâtul scurt, formă tronconică (Pl. XX/13; Pl. XXVI/4), linguri și lingurițe (Pl. IX/14 - 15; Pl. XII/1 - 2, 4), rondele (Pl. IX/16; Pl. XII/13), greutăți pentru plasa de pescuit.

În concluzie, gama decorativă este bogată, remarcându-se inciziile, zonele scrijelate sau *falsa excizie*, vopseaua roșie și albă, imprimările de paranteze cu scoica sau alt ustensil, canelurile, proeminențele mici, tortițele cu secțiune circulară etc.

Pe fragmente ceramice provenind, în mod deosebit, de la străchini și pahare, apar benzi puternic lustruite, benzi înguste și latc de grafit sau vopsea roșie.

Plastica

În rândurile de mai jos prezentăm două figurine antropomorfe, prima modelată din lut, descoperită la suprafața terenului și a doua lucrată pe o placă de os, găsită la exteriorul L₂.

Primul idol este în stare fragmentară. Argila este consistentă, conține ingrediente, culoarea este brună-cenușie și piesa prezintă un slip ușor lustruit. Figurina este plată și reprezintă bustul unei femei cu sânii foarte mici, bine reliefați, aproape conici (Pl. IX/17; Pl. XII/6). Capul lipsește, gâtul este gros, atât cât se observă la bază, brațele masive sunt rupte din vechime, umărul stâng este mai ridicat

față de dreptul, lucru ce ar putea indica că brațul fusese îndreptat în sus. Pe spate și până în dreptul pieptului sunt trasate linii incizante, ele reprezentând părul lung al figurinei. Dimensiuni: $\hat{I} = 4$ cm, lățimea în dreptul brațelor = 6,5 cm, (inv. 42348).

Mentionăm faptul că acest idol își găsește analogii cu o piesă din Ungaria, de la Kotacpart, din punctul Vata-Tanya¹² aparținând culturii Starcevo-Criș. Alte analogii le găsim în descoperirile de la Căscioarele¹³ sau în aria culturii Sălcuța¹⁴.

Piese asemănătoare au fost descoperite într-o serie de stațiuni fiind publicate într-un studiu restrâns¹⁵.

Cel de-al doilea idol este lucrat pe o plăcuță de os foarte bine șlefuit. El este alcătuit din trei segmente: cap, brațe și trunchi.

Capul este aproape pătrat, pe el fiind marcate urechile cu mici scobituri; ochii prin două puncte distanțate ce au deasupra câte o incizie foarte fină sugerând sprâncenele; nasul este schițat prin două puncte, iar gura printr-o linie orizontală, având la bază trei adâncituri bine reliefate.

Cel de-al doilea segment marchează brațele prin două orificii largi.

Trunchiul prezintă triunghiul incizat, iar picioarele alăturate sunt delimitate printr-o incizie pronunțată. Baza picioarelor este rotunjită. Pe partea dorsală, se observă o linie incizată orizontal, care este în prelungirea bazei trunchiului. Starea de conservare este foarte bună. Dimensiuni: $\hat{I} = 7,2$ cm, lățimea la solduri = 2 cm; (inv. 42347) (Pl. X/8; Pl. XI/14).

Acest tip de idol, cu unele deosebiri, îl întâlnim foarte des, în diferitele stațiuni neolitice, cum ar fi Sultana¹⁶, Căscioarele¹⁷, Tangâru¹⁸, Pietrele¹⁹, Piscul Cornișorului²⁰ sau la sud de Dunărc, la Ruse²¹ etc.

În general, această piesă este caracteristică reprezentărilor antropomorfe gumelnite ce respectă anumite canoane.

Așezarea de la Trestenic, cu cele patru niveluri, destul de groase, confirmă o stabilitate ridicată datorată condițiilor prielnice de viață și muncă.

Cantitatea apreciabilă de ceramică a permis studierea diverselor forme, urmărirea evoluției lor în cadrul nivelurilor culturale și încadrarea la sfârșitul perioadei de tranziție de la cultura Boian la Gumelnita și începutul culturii Gumelnita.

În zona nord-dobrogeană descoperim analogii în materialul ceramic de la Sarichioi, punctul *La Bursuci*²², situat în zona maritimă.

Cercetările de teren²³, efectuate în zona nord-dobrogeană, au permis localizarea mai multor puncte, în care poate fi urmărită dezvoltarea culturii Gumelnita. În primăvara anului 1990, o nouă deplasare la Isaccea, în zona din

apropierea liniei Dunării, punctul *La Suhat*, a permis recoltarea unui bogat material ceramic boiano-gumelnițean²⁴.

Așa cum s-a mai afirmat²⁵ așezările gumelnițene ne sunt confirmate mai ales pe linia Dunării, în zona bălților, spre lacul Razelm și spre litoral. Ultimele cercetări vin să contureze mai bine dezvoltarea acestor comunități și în interiorul teritoriului, aşa cum au dovedit-o săpăturile de la Mihai-Bravu²⁶ și Trestenic. Acum suntem în măsură să afirmăm că se poate urmări evoluția culturii Gumelnița, din faza de tranziție până la final, iar grosimea straturilor arată că ea a avut o evoluție îndelungată. Elementele de tip Hamangia, puține la număr, demonstrează că ele au fost asimilate de comunitățile fazelor de tranziție pătrunse și răspândite în Dobrogea.

Note

1. În identificarea pieselor am avut tot sprijinul cercetătorului Al. Păunescu, pentru care ținem să-i mulțumim și pe acastă cale.
2. Determinările rocilor au fost făcute de geolog Brojboiu Carmencita, pentru care îi mulțumim.
3. I. Andrieșescu, *Dacia I* 1924, p.71, pl. II/1 și pl. III/1A; Gh. Ștefan, *Dacia II* 1925, p. 196, fig. 49/1,4; D.Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului în România...*, Ed. Acad.R.P.R., 1961, p. 227, fig. 66/1 - 2.
4. I. Andrieșescu, *op. cit.*, p. 71, pl. IX.
5. Gh. Ștefan, *op. cit.*, pp. 193 - 194, fig. 47/3 - 48; 1,6 D.Berciu, *op. cit.*, p. 222.
6. I. Andrieșescu, *op. cit.*, p. 77, pl. XV/13; Gh. Ștefan, *op. cit.*, p. 169, fig. 29/10.
7. El. Lăzurcă, *Peuce IX*, 1984, pp. 23 - 29.
8. Silvia Marinescu-Bâlcu, *Cultura Pre-cucuteni pe teritoriul României*, Buc., 1974, fig. 67/6.
9. D.Berciu, *op. cit.*, p. 405, fig. 188/13.
10. El. Lăzurcă, *op. cit.*, p.433, pl. VIII/2.
11. D.Berciu, *op. cit.*, p. 302, fig. 127/4.
12. Ida Kutzian, *A Körös-Kultura*, Táblák Dissertationes Pannonicæ, S. II. nr. 23, Budapest, 1944, p. XLIV/4 (apud. Eug. Comșa, *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, vol. II, 1986, p. 59).
13. Gh. Ștefan, *op. cit.*, p. 178, fig. 39/2.
14. D.Berciu, *op. cit.*, p. 331, fig. 154/1.
15. Eugen Comșa, *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, vol. II, 1986, pp. 51 - 60.
16. I. Andrieșescu, *op. cit.*, p. 105, pl. XXXVI.
17. Gh. Ștefan, *op. cit.*, p. 190, fig. 44/1.
18. D.Berciu, *BMJV I*, 1935, p. 33.
19. Idem, *MCA II*, 1956, p.541, fig. 66.
20. Idem, *Contribuții ...*, p. 334, fig. 157/2.
21. Gh. Gheorghiev și N.A.Anghelov, *Izvestia Institut XVIII*, 1952, Sofia, p. 168, fig. 156, 1 - 6.
22. Ernest Oberländer-Târnoveanu, *MCA*, Oradea, 1979, pp. 59 - 63.
23. Eugen Comșa, *Peuce II*, 1971, pp. 11 - 18.
24. El. Lăzurcă - cercetările de teren au permis colectarea de fragmente ceramice specifice fazelor de tranziție de la cultura Boian la Gumelnița. Tot aici a

- fost descoperit și un fragment aparținând culturii Hamangia.
25. Puiu Hașotti, El. Lăzurcă, *Symposia Thracologica* nr. 7, Tulcea, 1989, pp. 44 - 45.
26. Mulțumim colegului Gh. Mănuțu-Adamșteanu că ne-a pus la dispoziție
- materialul litic și ceramic. Răzui-toarele curbate, de dimensiuni mari, fragmentele de topoare, zdrobitoarele cât și ceramica dovedesc existența unei aşezări gumelnițene aflată într-o fază înaintată de dezvoltare, probabil faza A2.

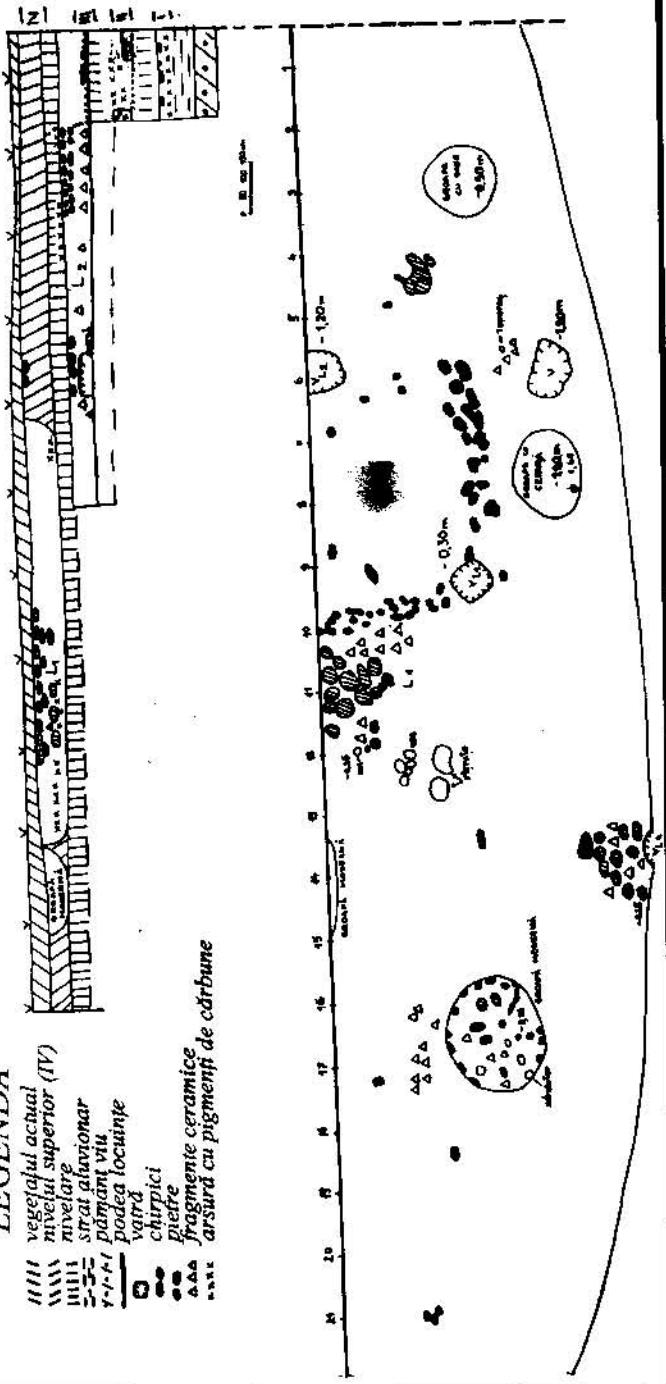
Trestenic - a New Neolithic Settlement on the Territory of Tulcea District
Summary

In 1989 there has been made a digging in the village Trestenic, commune Nalbant, where has been discovered a new neolithic settlement belonging to the period of transition from the culture Boian to Gumelnița and the beginning of the culture Gumelnița (the end of the IVth millenary b.Chr. and the beginning of the IIIrd millenary b.Chr.). The settlement has four cultural levels. The quantity of ceramics permitted the studying of the different forms, their evolution within the framework of the levels as well as the ornamentation of the earthen jars.

These investigations as well as those already known illustrate the evolution of the culture Gumelnița, from the stage of transition up to the end.

LEGENDA

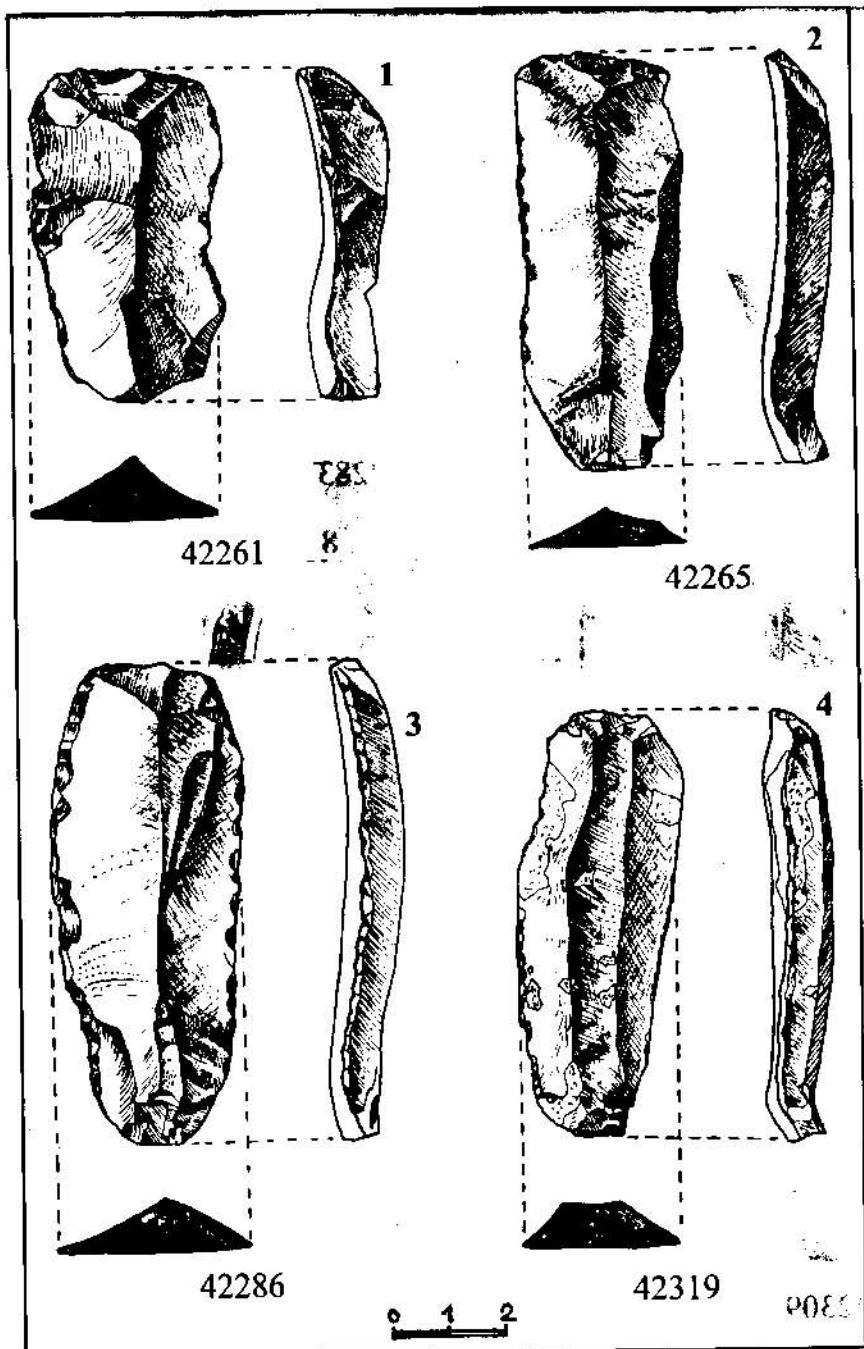
- |||| vegetal acinal
- ||||| nivel superior (IV)
- ||||| nivelaare
- ||||| strat altuvionar
- palamă viu
- podă locuințe
- varda
- △ chirnici
- ◆ piefe
- ▲ fragmente ceramice
- arsură cu pigment de cărbune

Pl. I. Planul și profilul secțiunii. • Pl. I. The plan and the profile of the section.

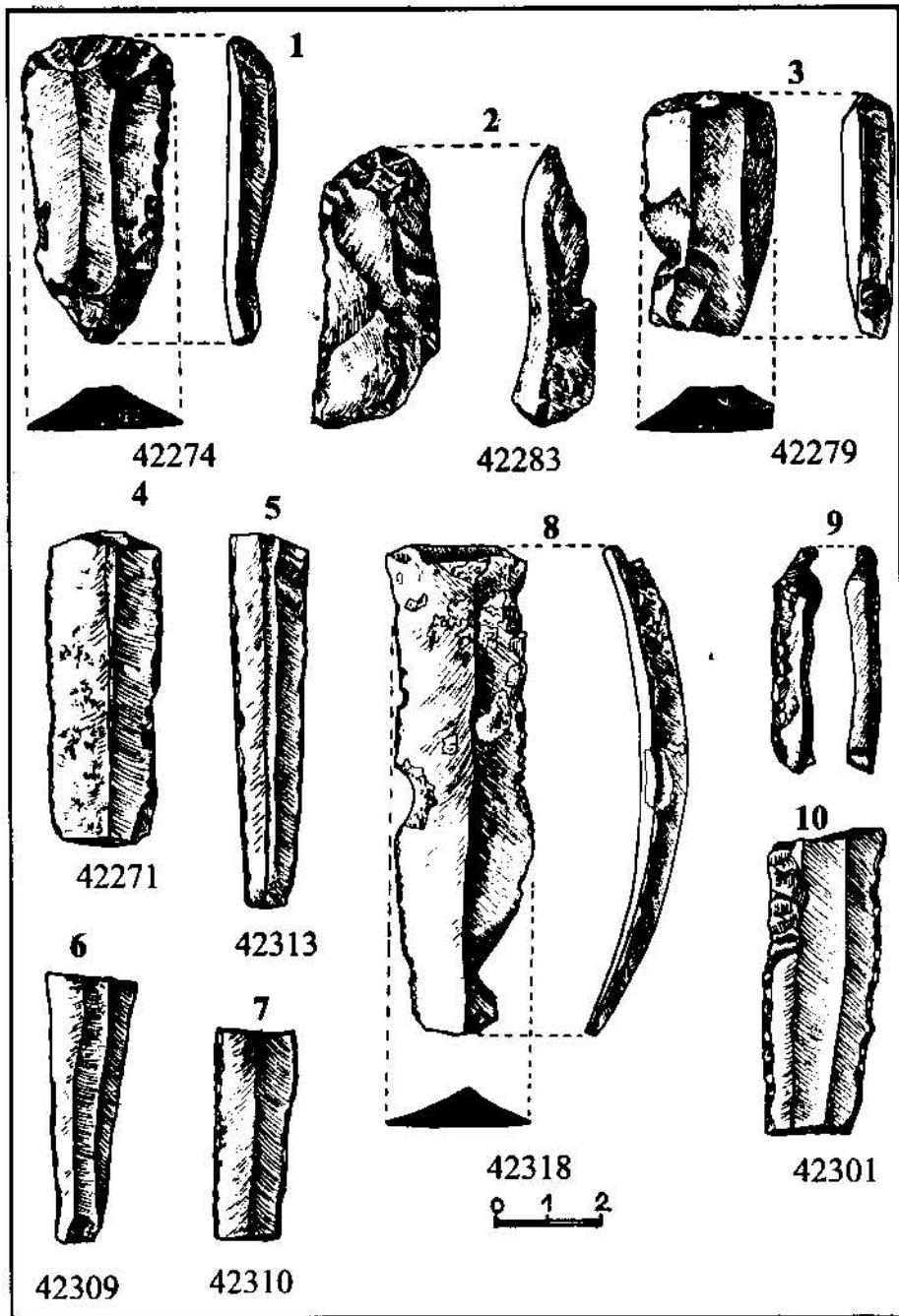

Pl. II. Aspecte de şantier. ♦ *Pl. II. Aspects from the site.*

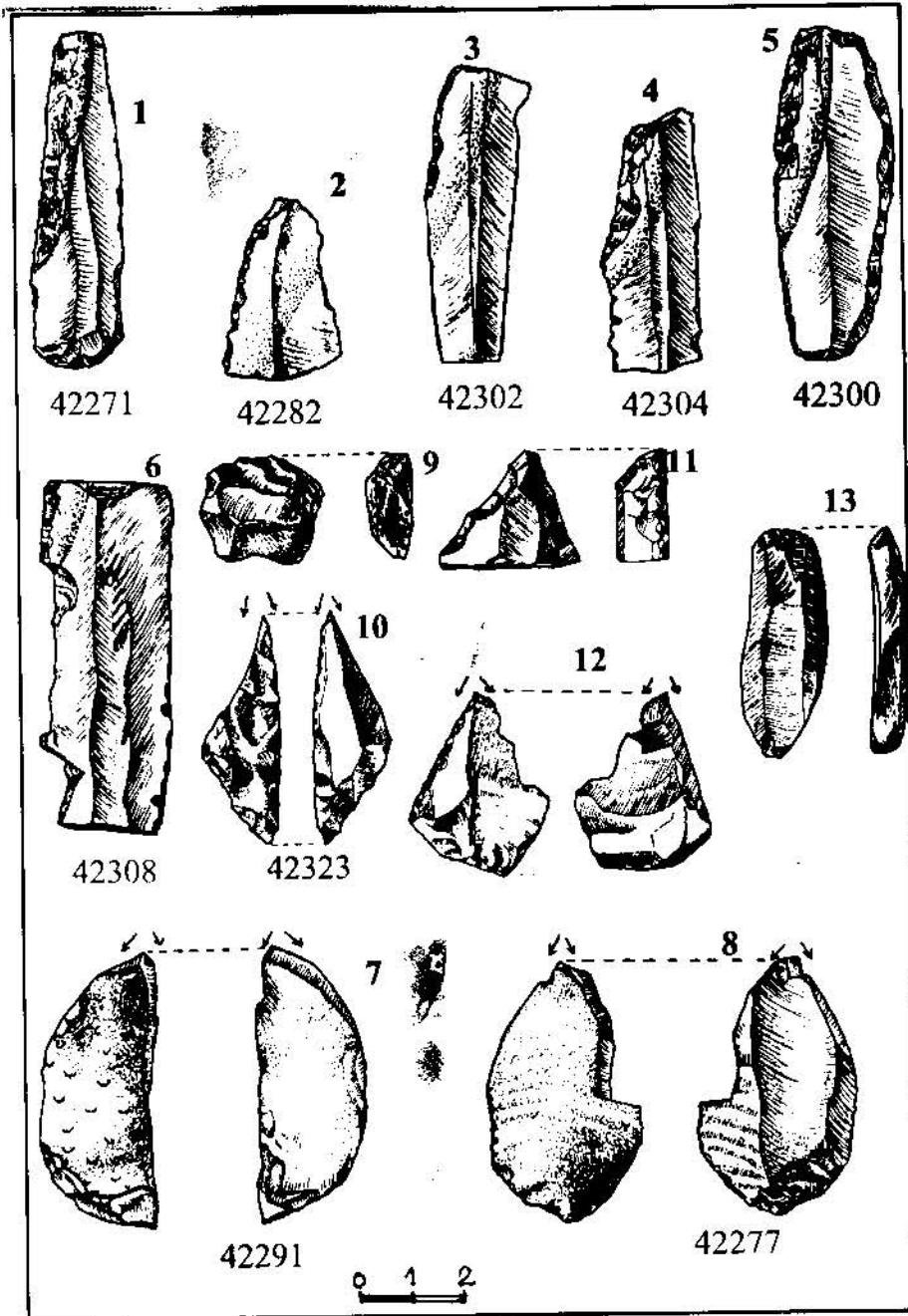
Pl. III. Uinelte, arme și diverse obiecte din silex, piatră, os și lut.

Pl. III. Tools, weapons and different objects made of silex, stone, bone and clay.

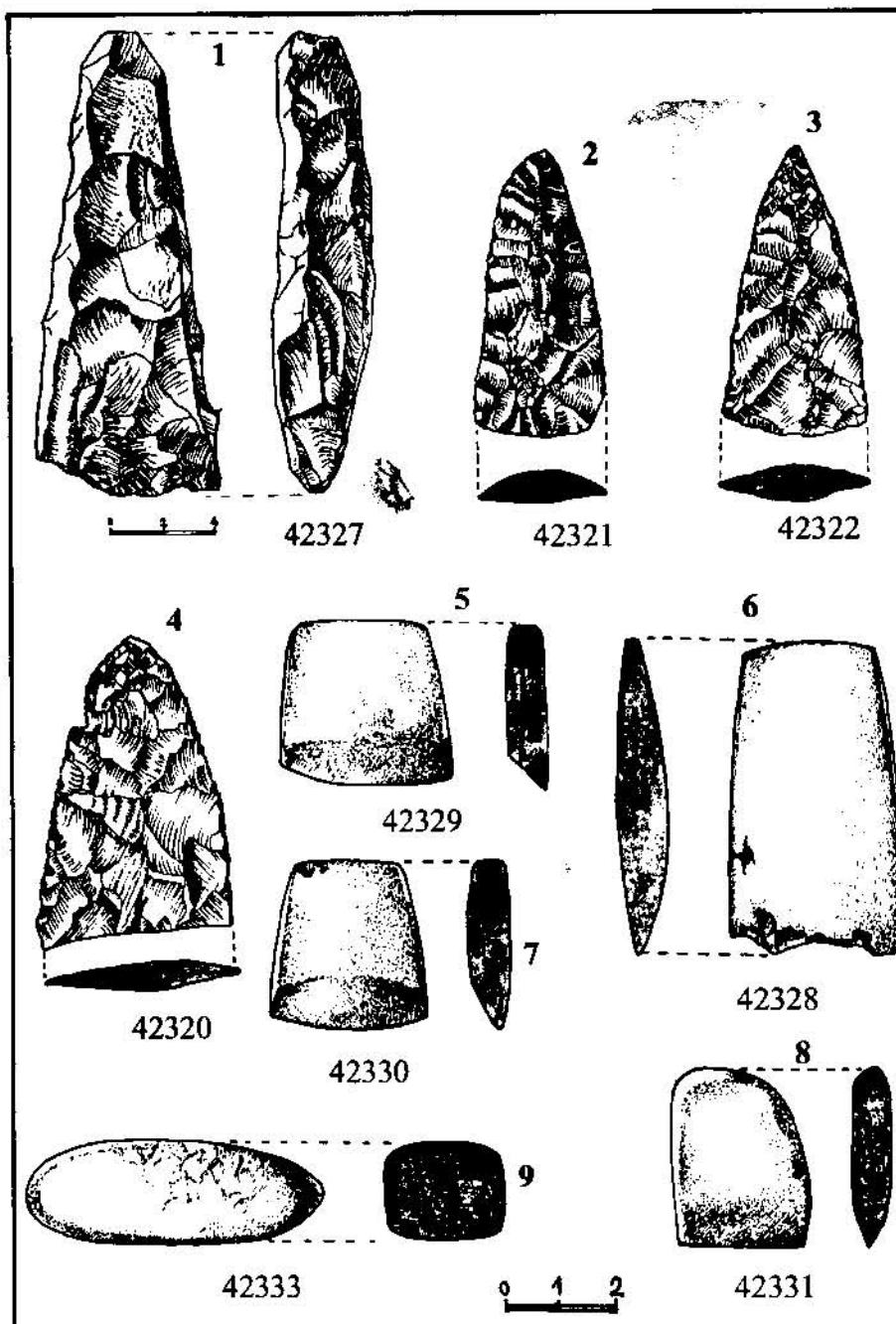
Pl. IV. Uinelte, arme și diverse obiecte din silex, piatră, os și lut.

Pl. IV. Tools, weapons and different objects made of silex, stone, bone and clay.

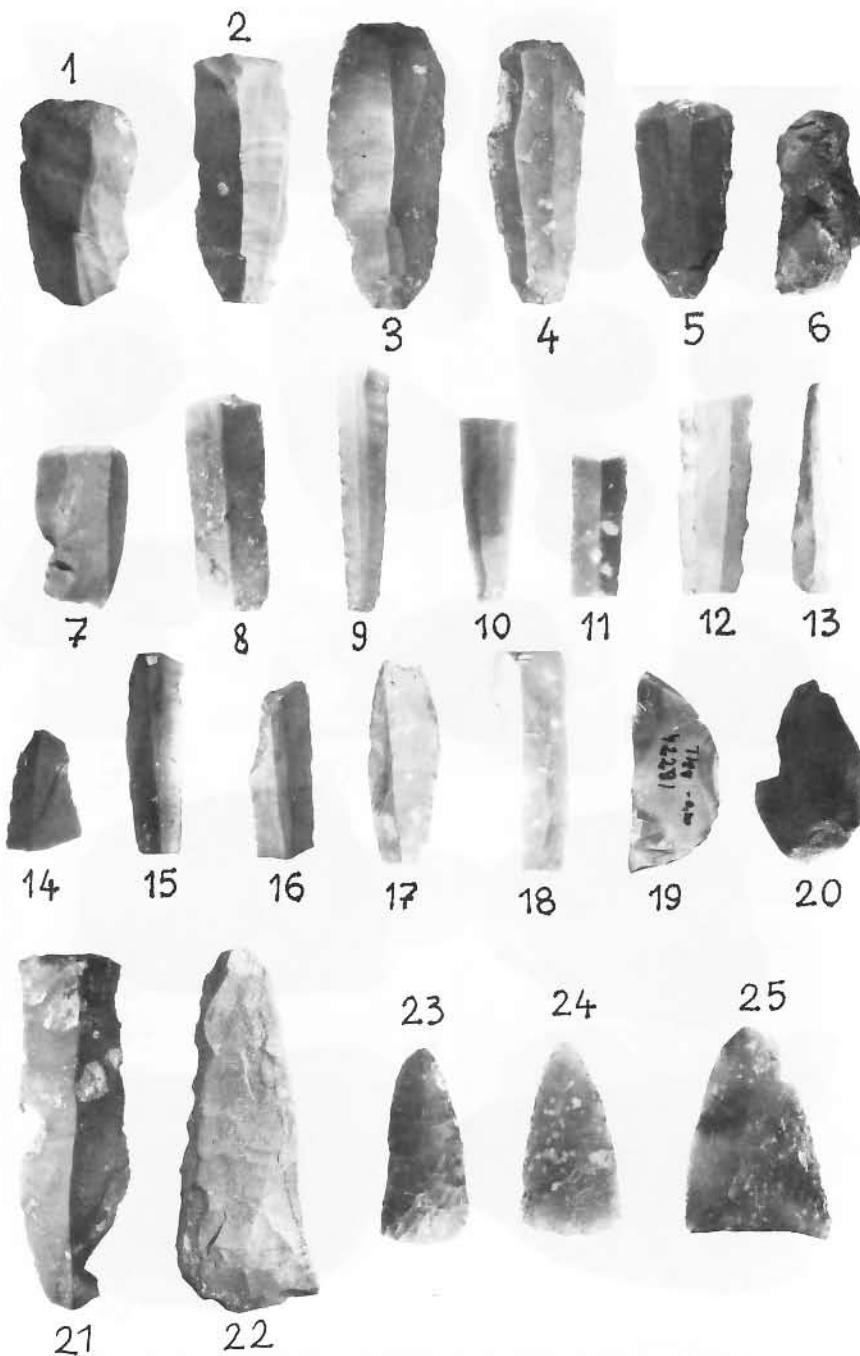
Pl. V. Uinelte, arme și diverse obiecte din silex, piatră, os și lut.

Pl. V. Tools, weapons and different objects made of silex, stone, bone and clay.

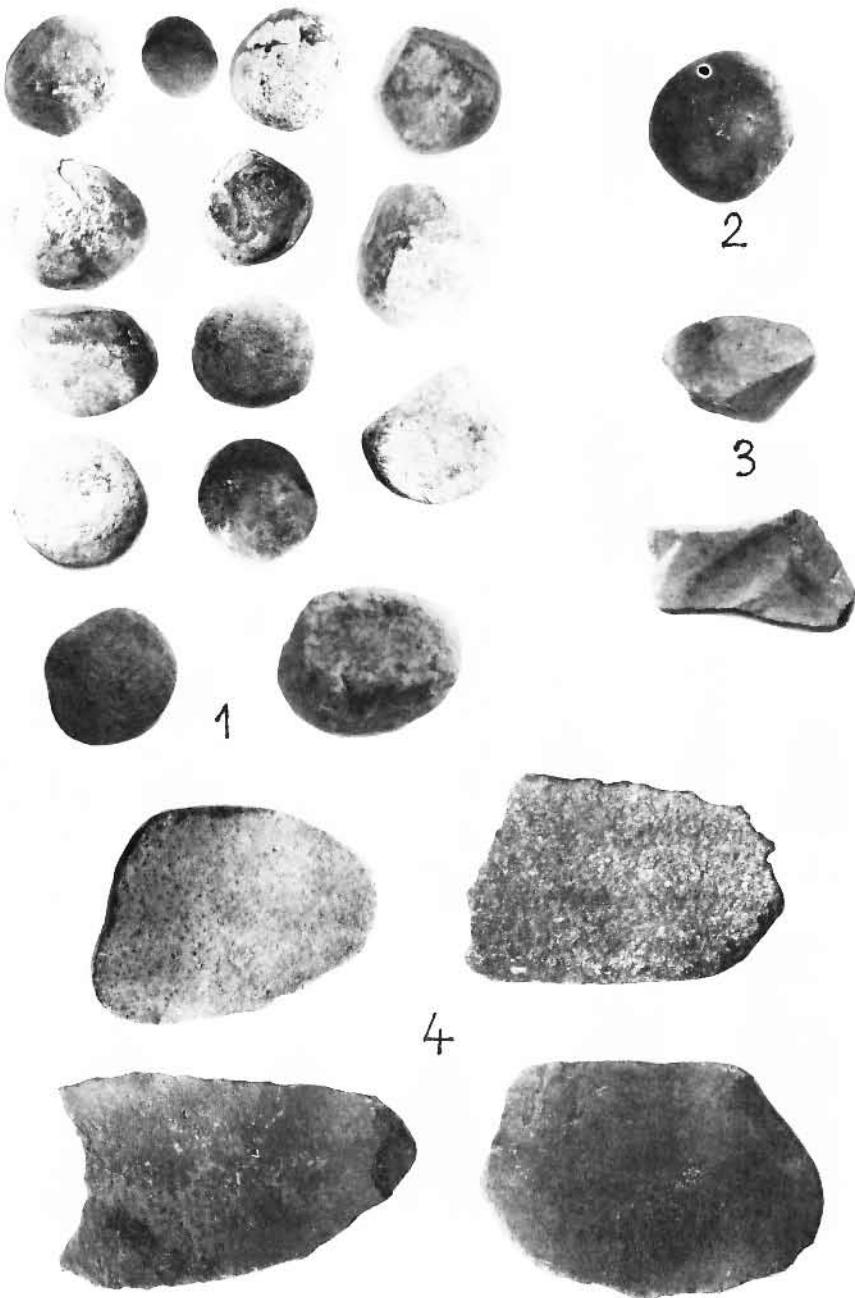
Pl. VI. Unelte, arme și diverse obiecte din silex, piatră, os și lut.

Pl. VI. Tools, weapons and different objects made of silex, stone, bone and clay.

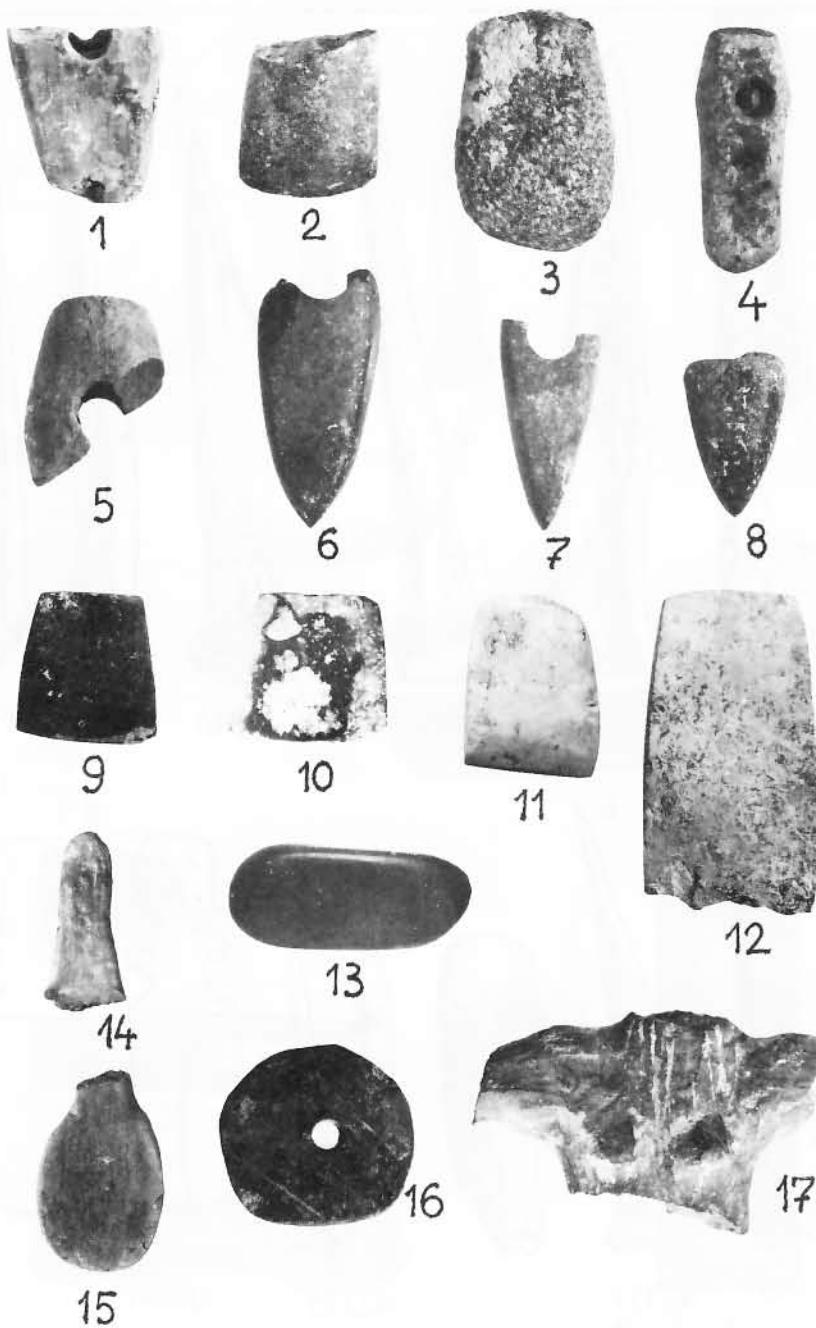

Pl. VII. Unelte, arme și diverse obiecte din silex, piatră, os și lut.

Pl. VII. Tools, weapons and different objects made of silex, stone, bone and clay.

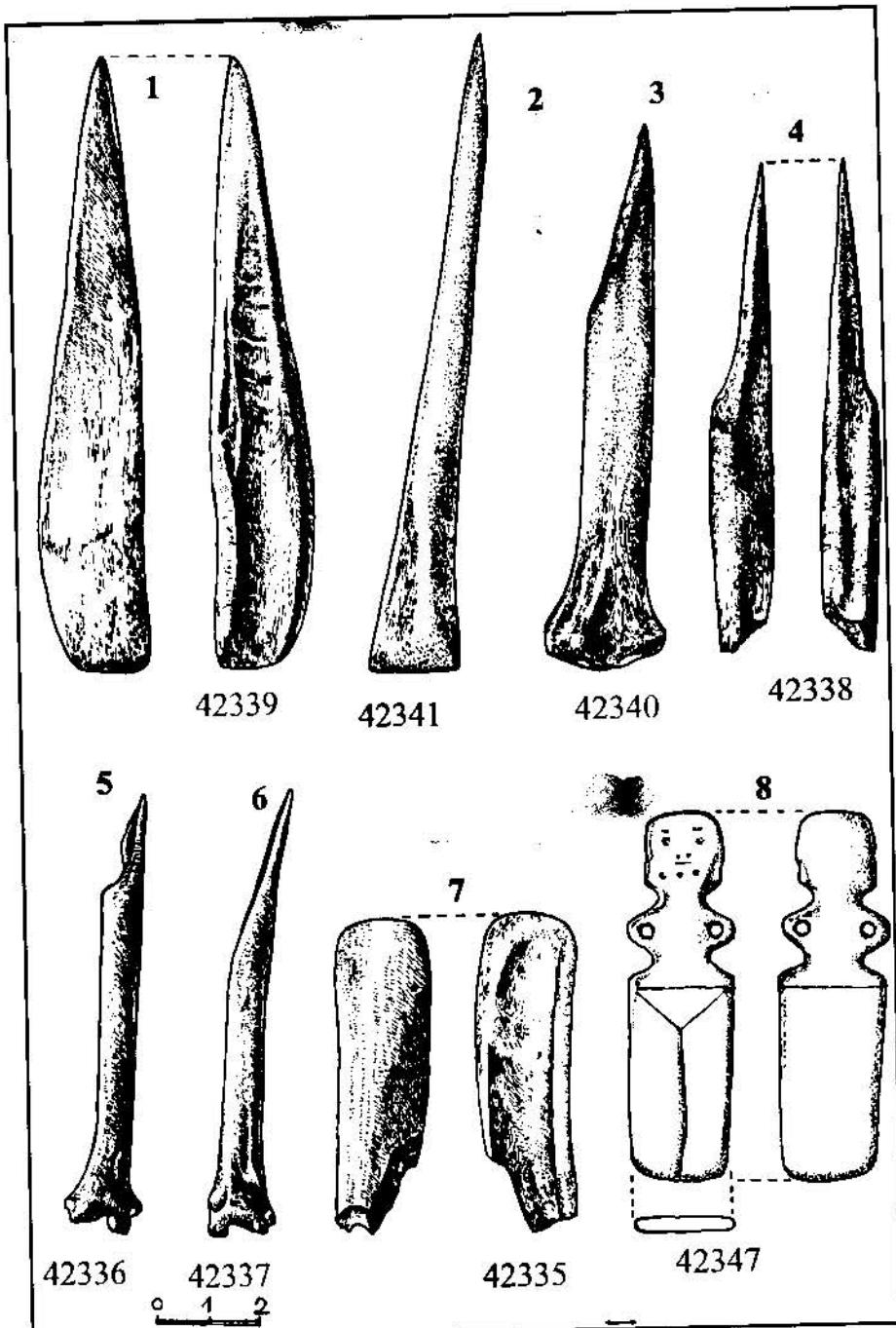

Pl. VIII. Uinelte, arme și diverse obiecte din silex, piatră, os și lut.
Pl. VIII. Tools, weapons and different objects made of silex, stone, bone and clay.

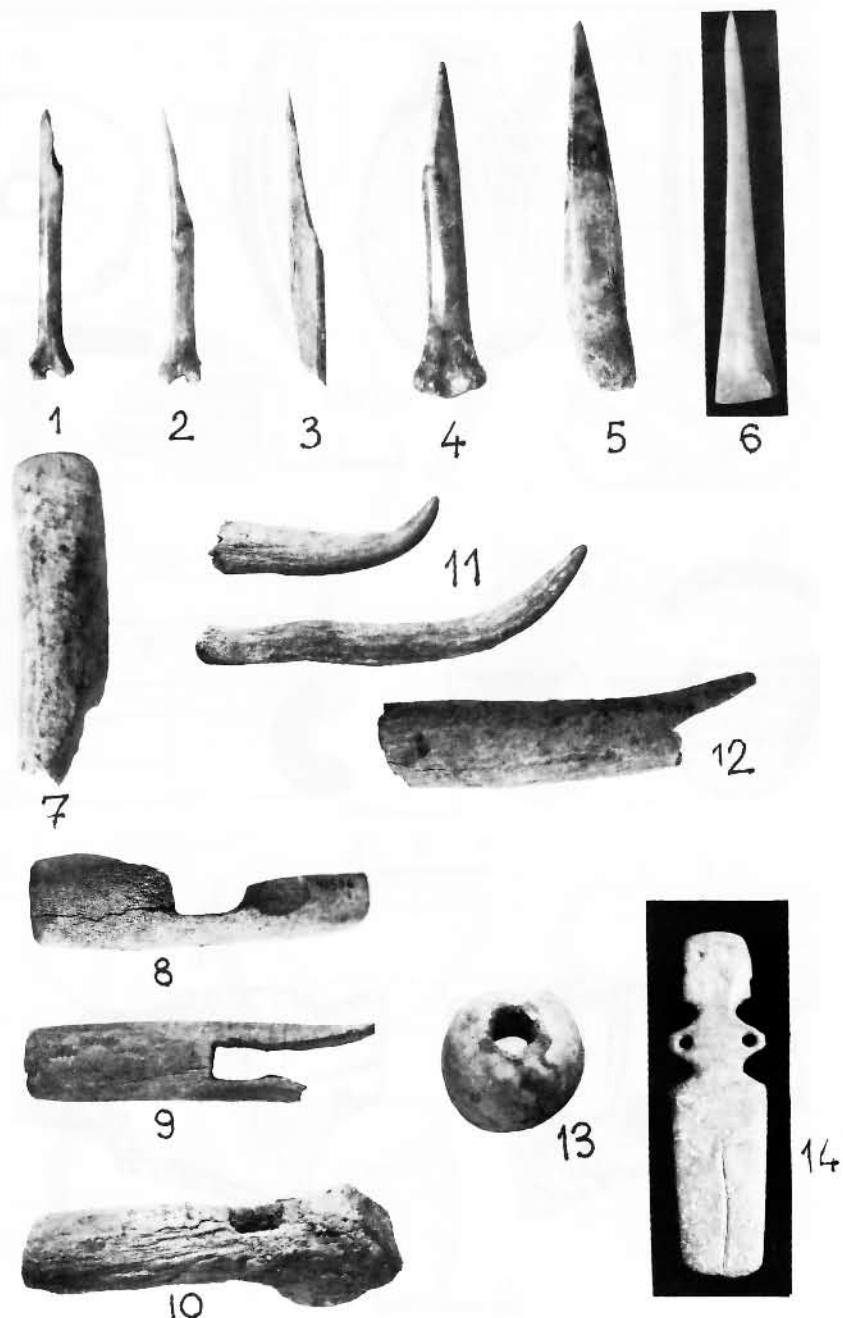
Pl. IX. Unelte, arme și diverse obiecte din silex, piatră, os și lut.

Pl. IX. Tools, weapons and different objects made of silex, stone, bone and clay.

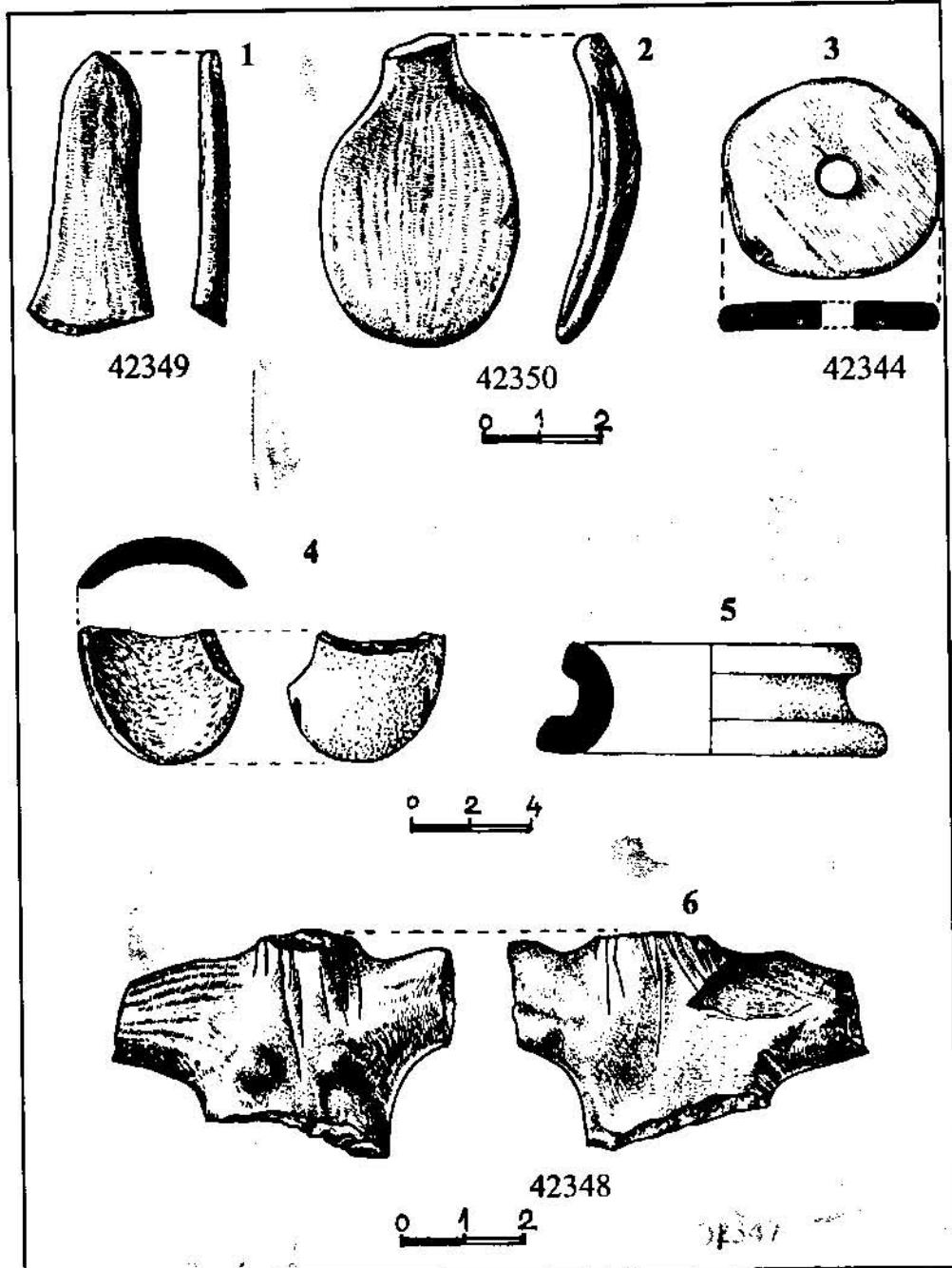
Pl. X. Unelte, arme și diverse obiecte din silex, piatră, os și lut.

Pl. X. Tools, weapons and different objects made of silex, stone, bone and clay.

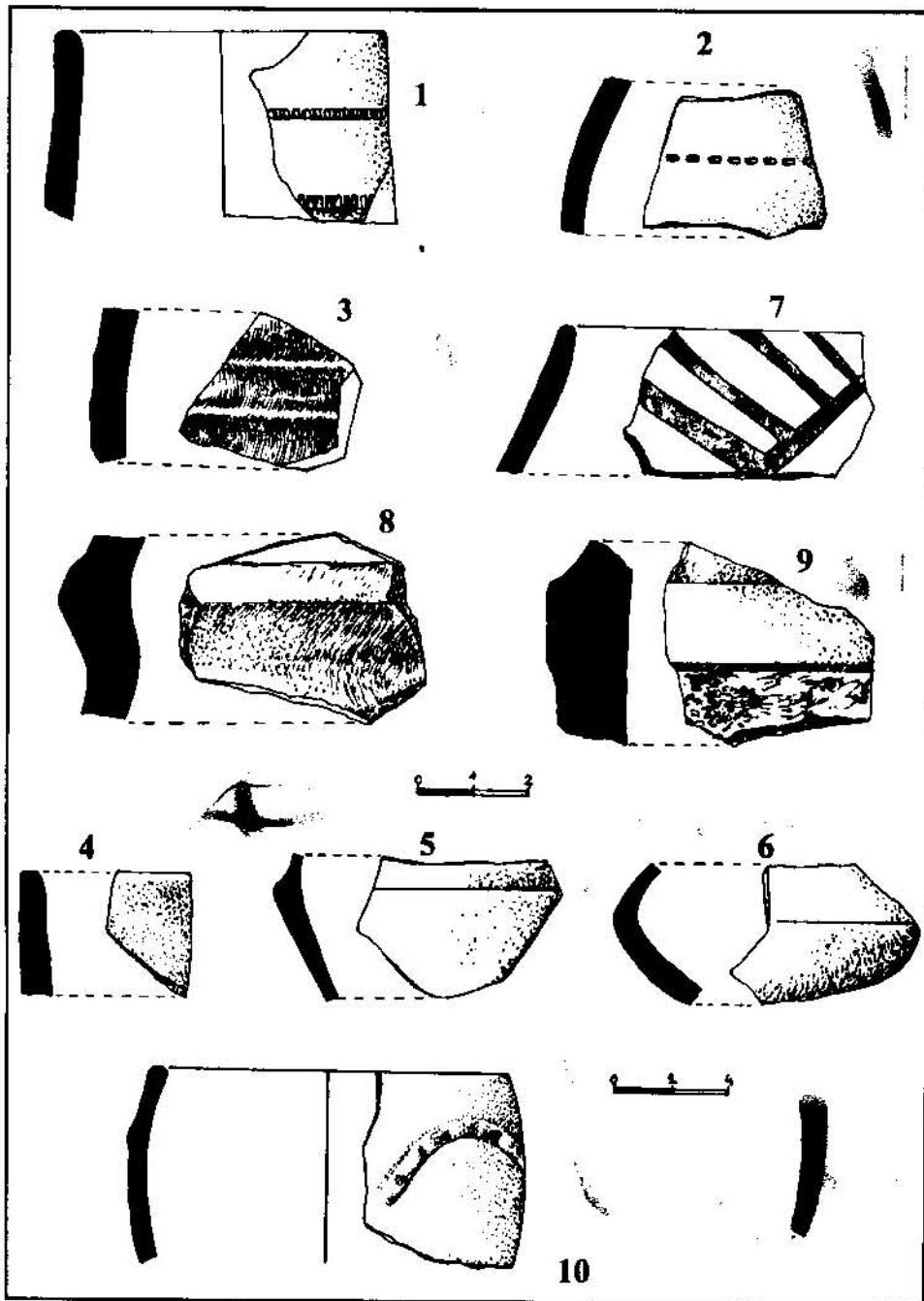
Pl. XI. Unelte, arme și diverse obiecte din silex, piatră, os și lut.

Pl. XI. Tools, weapons and different objects made of silex, stone, bone and clay.

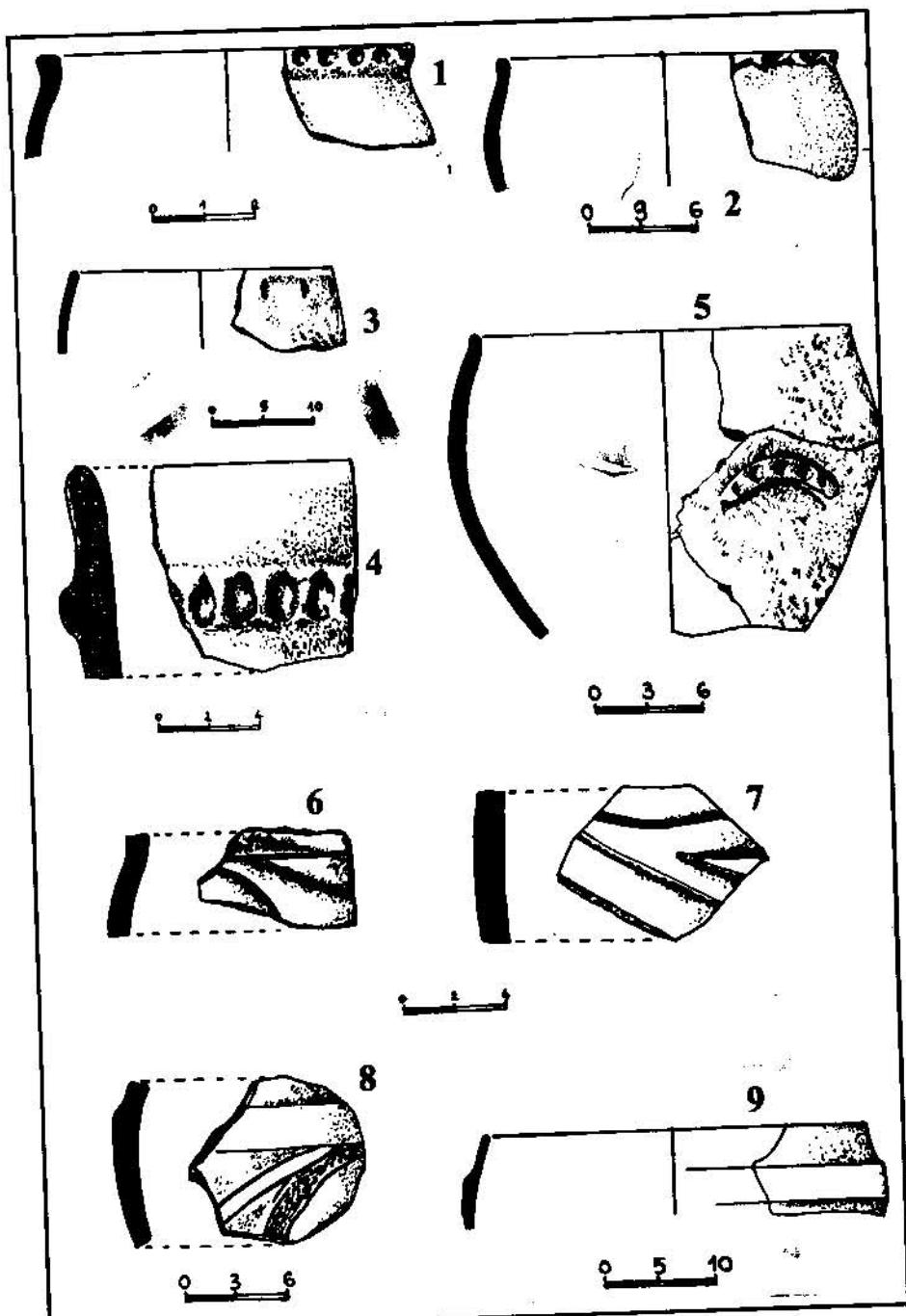
Pl. XII. Uinelte, arme și diverse obiecte din silex, piatră, os și lut.

Pl. XII. Tools, weapons and different objects made of silex, stone, bone and clay.

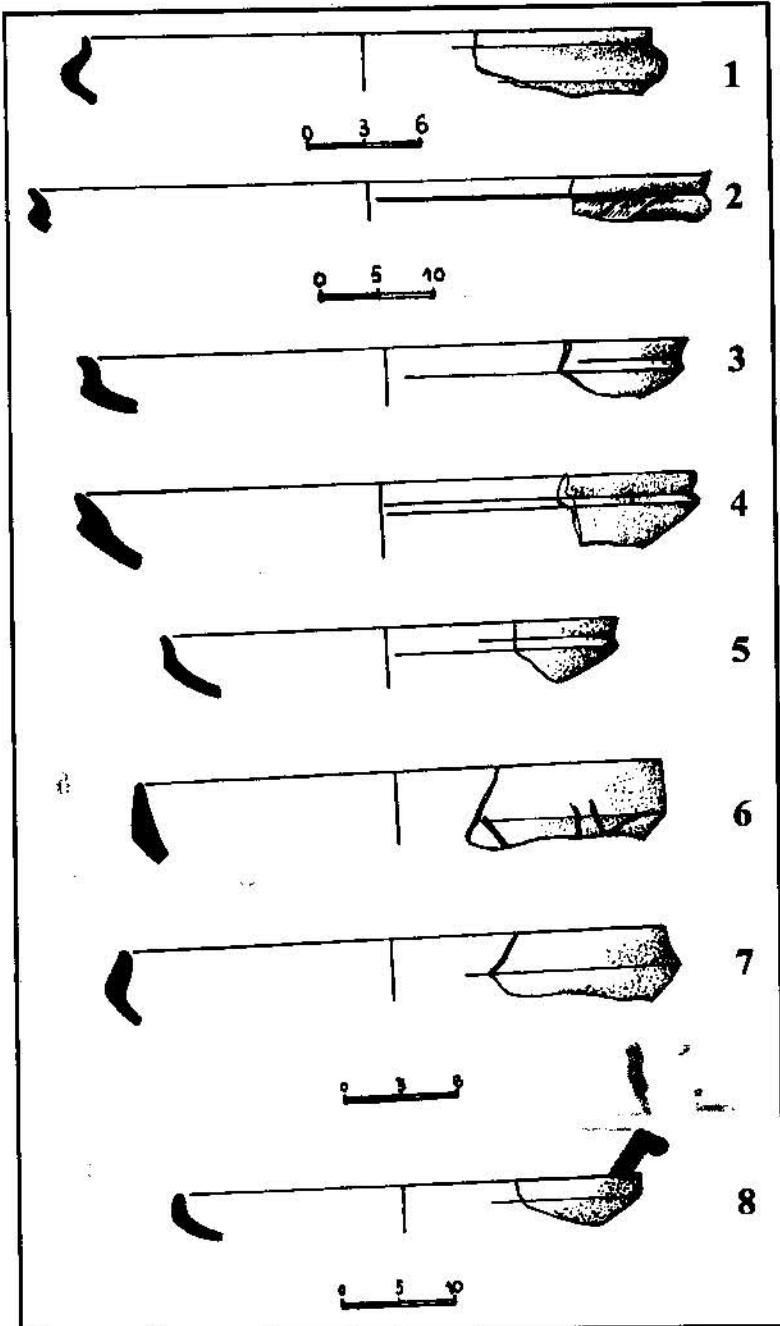

Pl. XIII. 1 - 7 - Ceramică din nivelul II; 8 - 10 - Ceramică din nivelul I.

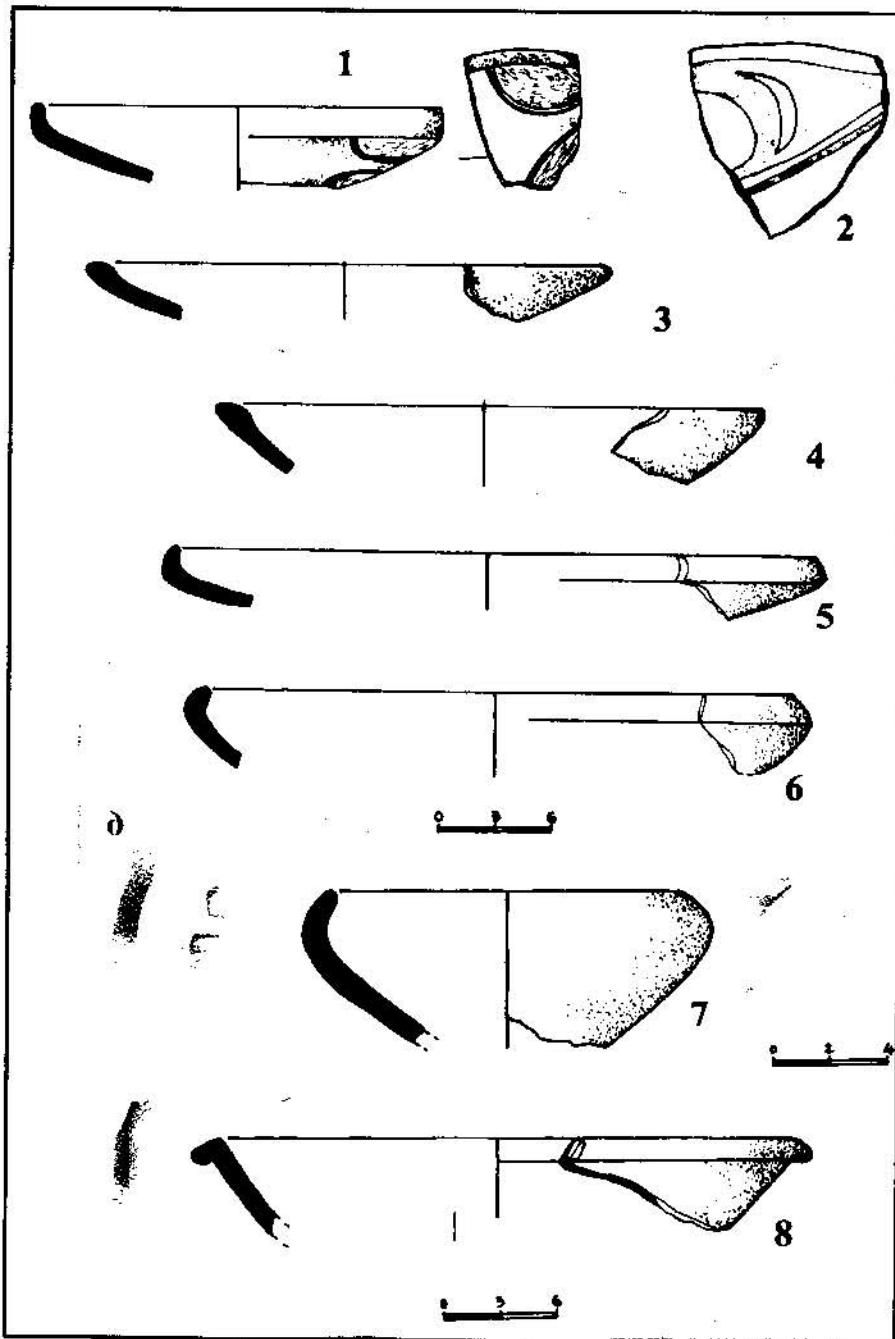
Pl. XIII. 1 - 7 - Ceramics from the second level; 8 - 10 - Ceramics from the first level.

Pl. XIV. Ceramică din locuința 2.
Pl. XIV. Ceramics from the second dwelling.

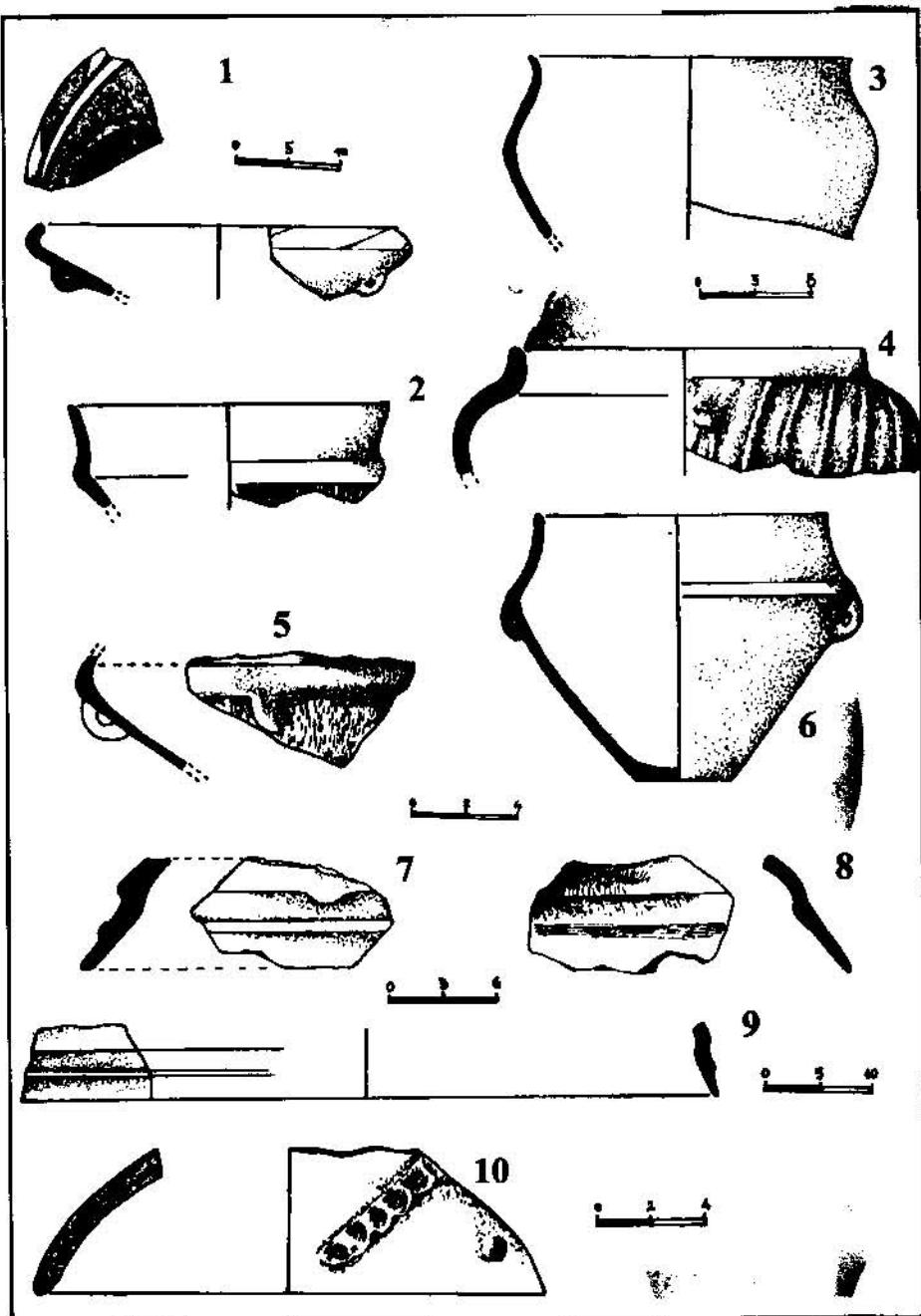

Pl. XV. Ceramică din locuința 2.
Pl. XV. Ceramics from the second dwelling.

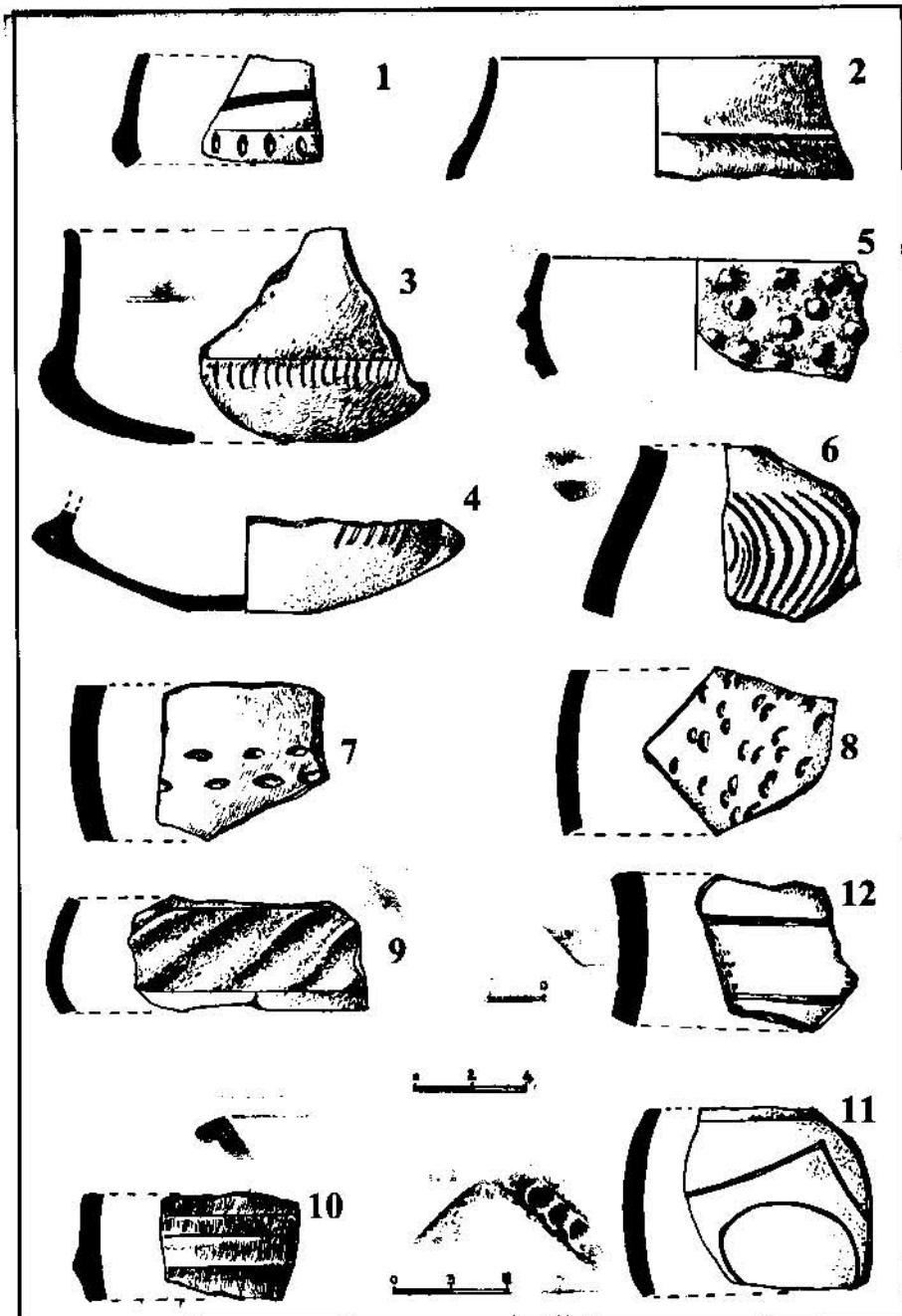
Pl. XVI. Ceramică din locuința 2.

Pl. XVI. Ceramics from the second dwelling.

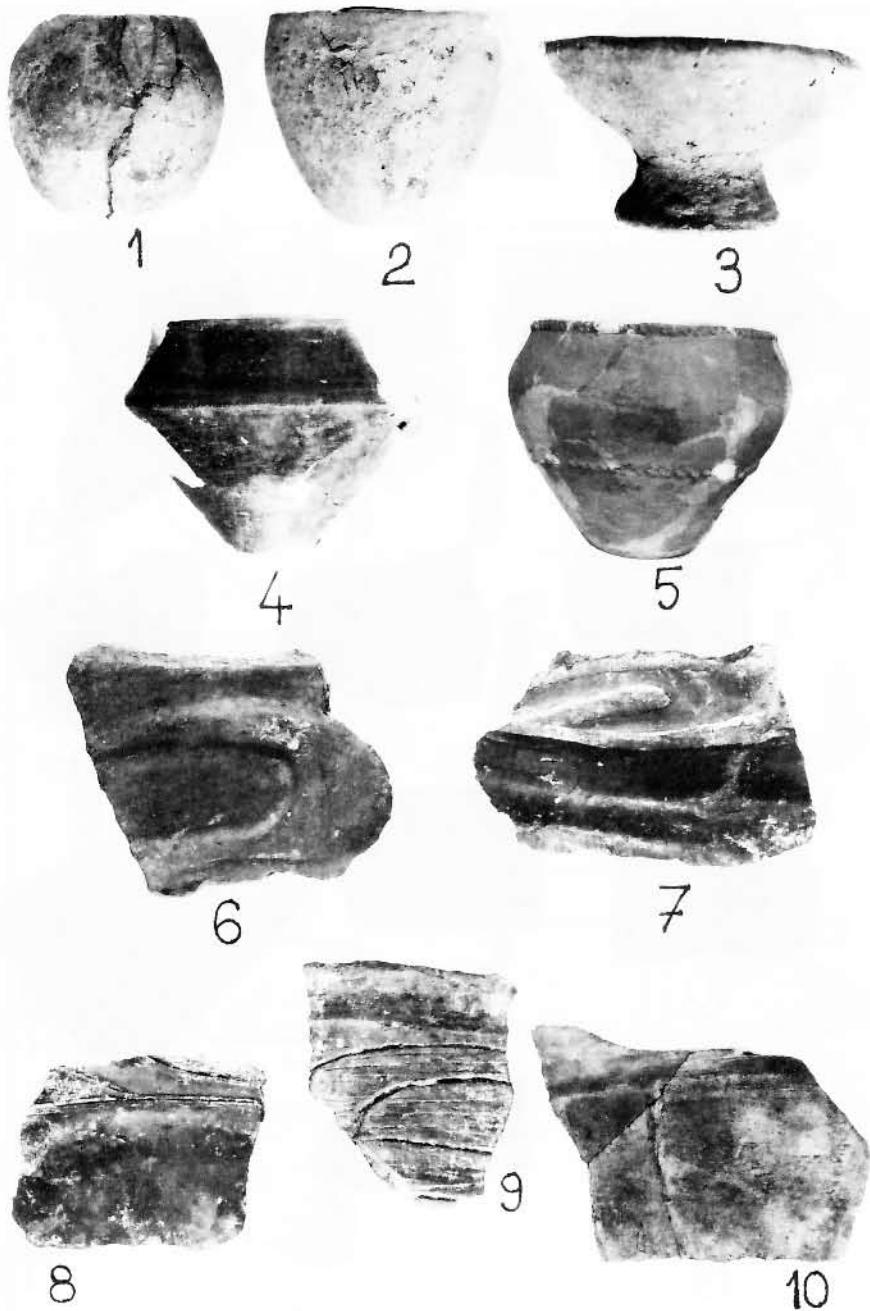
Pl. XVII. Ceramică din locuința 2.

Pl. XVII. Ceramics from the second dwelling.

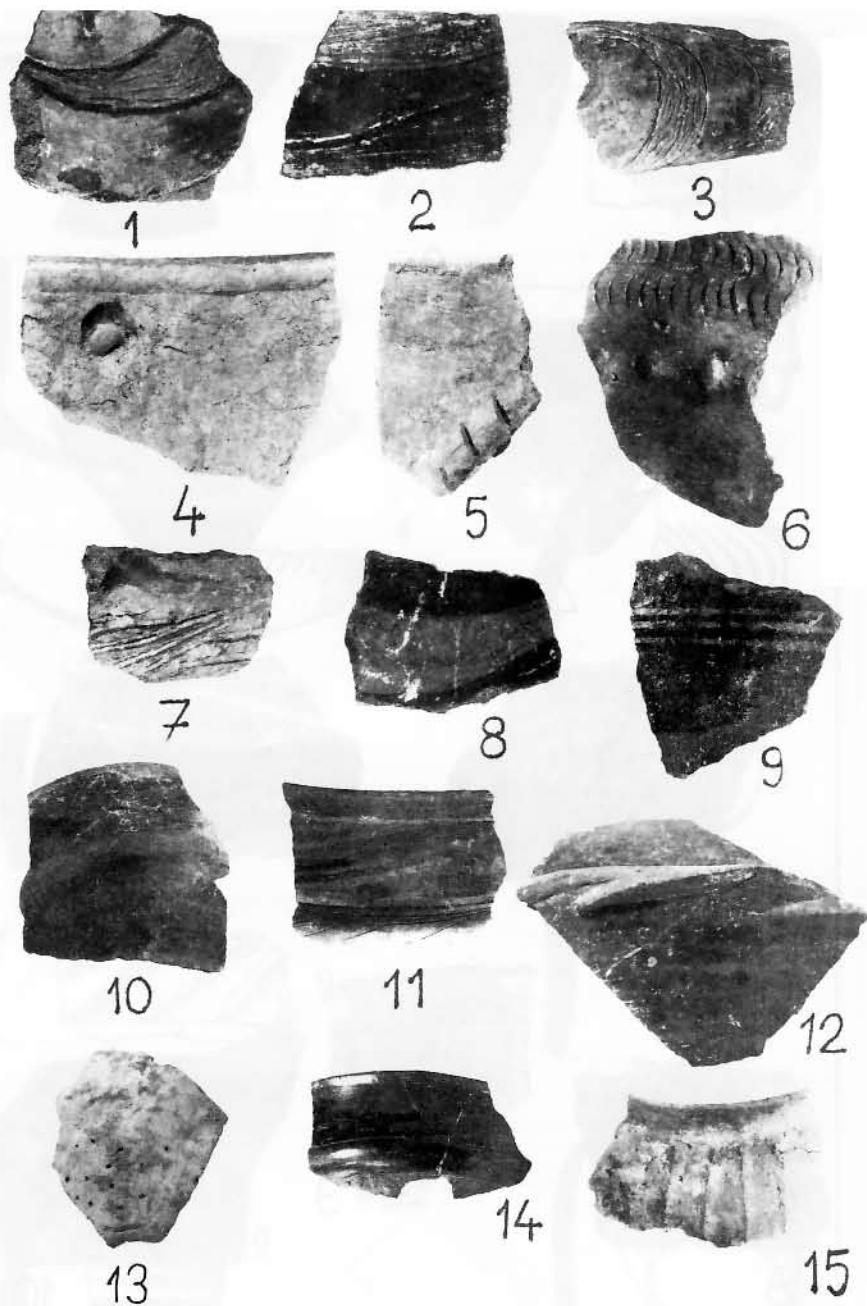
Pl. XVIII. Ceramică din locuința 2.

Pl. XVIII. Ceramics from the second dwelling.

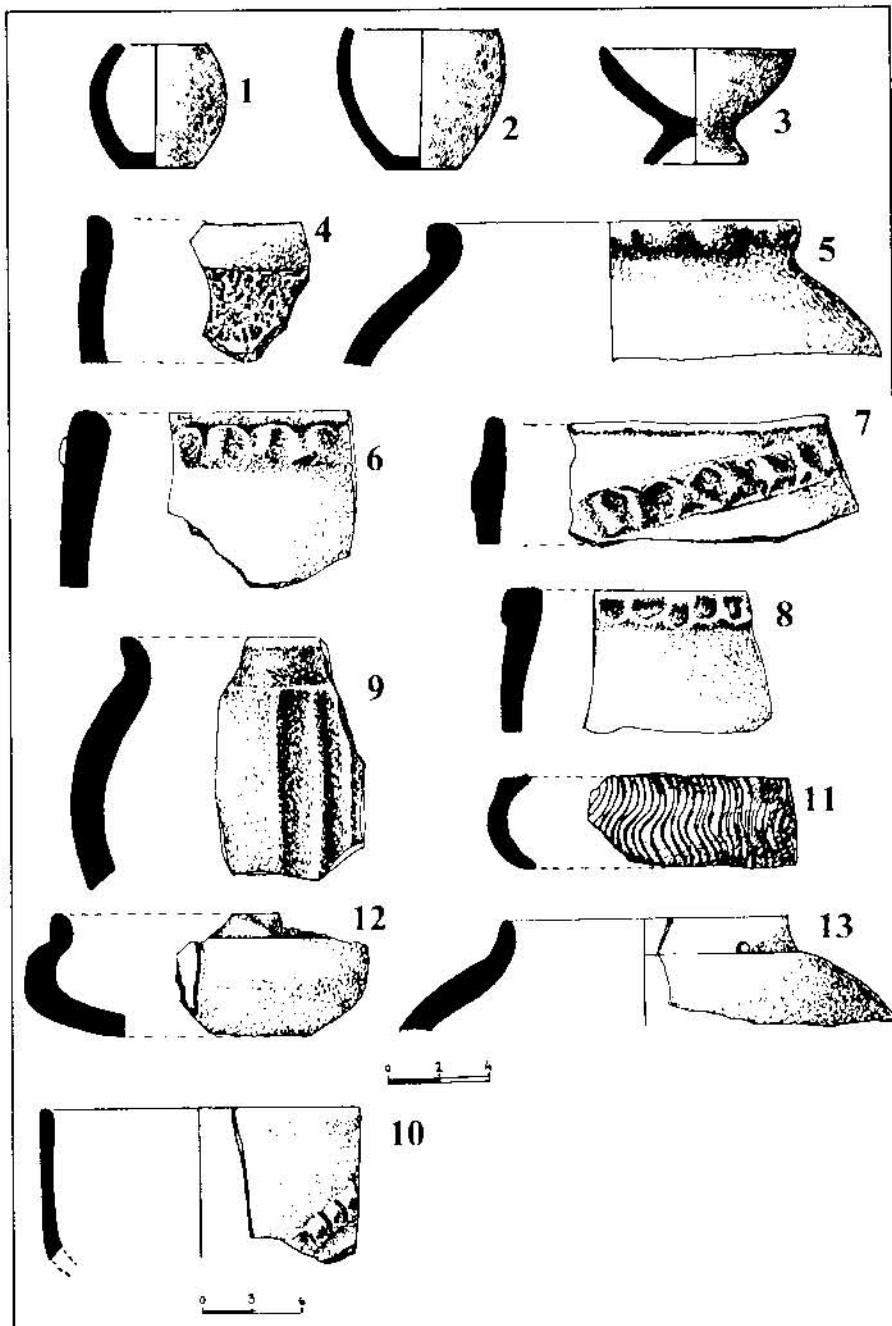
Pl. XIX. Ceramică din locuința 1.

Pl. XIX. Ceramics from the first dwelling.

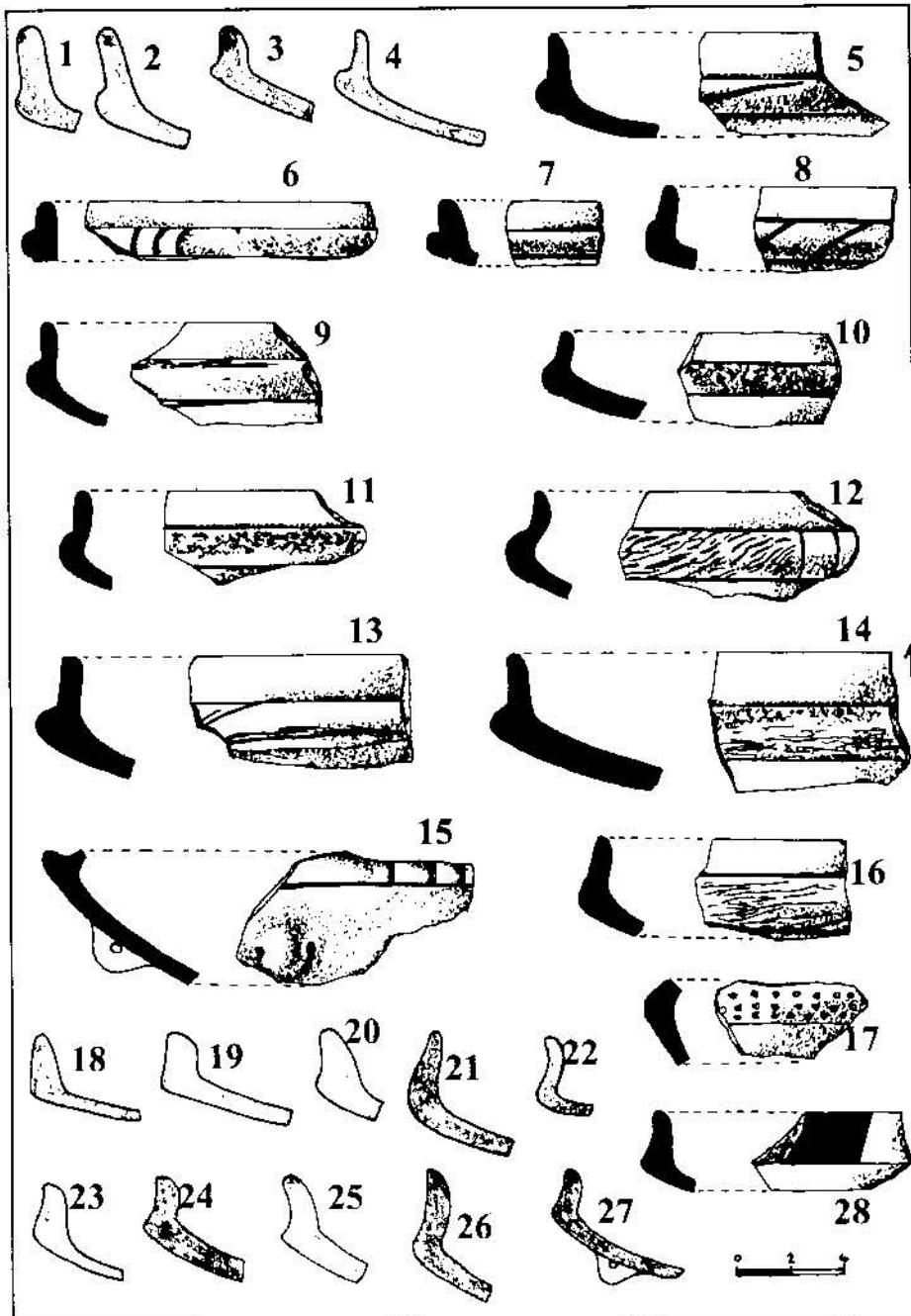
Pl. XX. Ceramică din locuințele 1 și 2.

Pl. XX. Ceramics from the first and second dwellings.

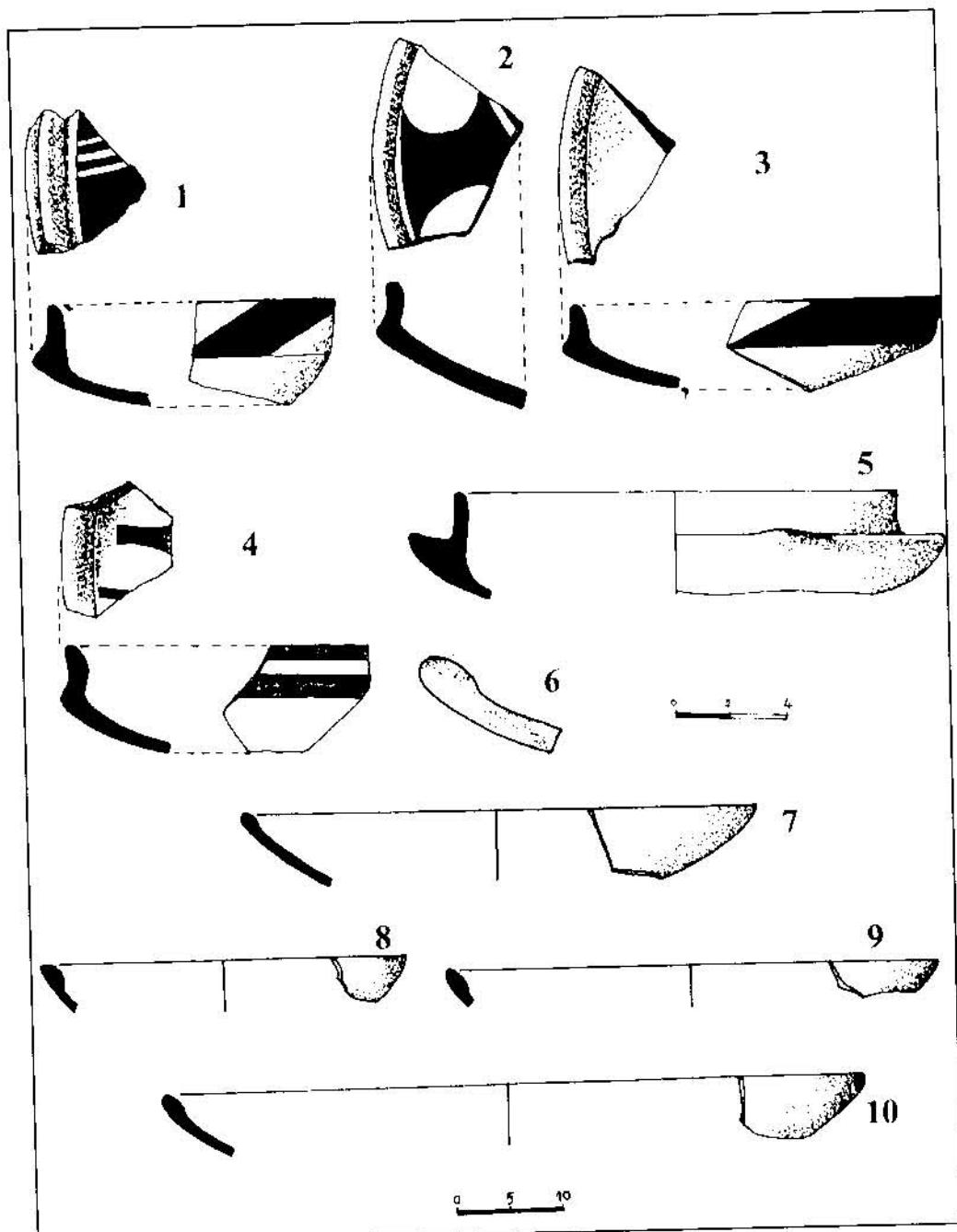

Pl. XXI. Ceramică din locuința 1.

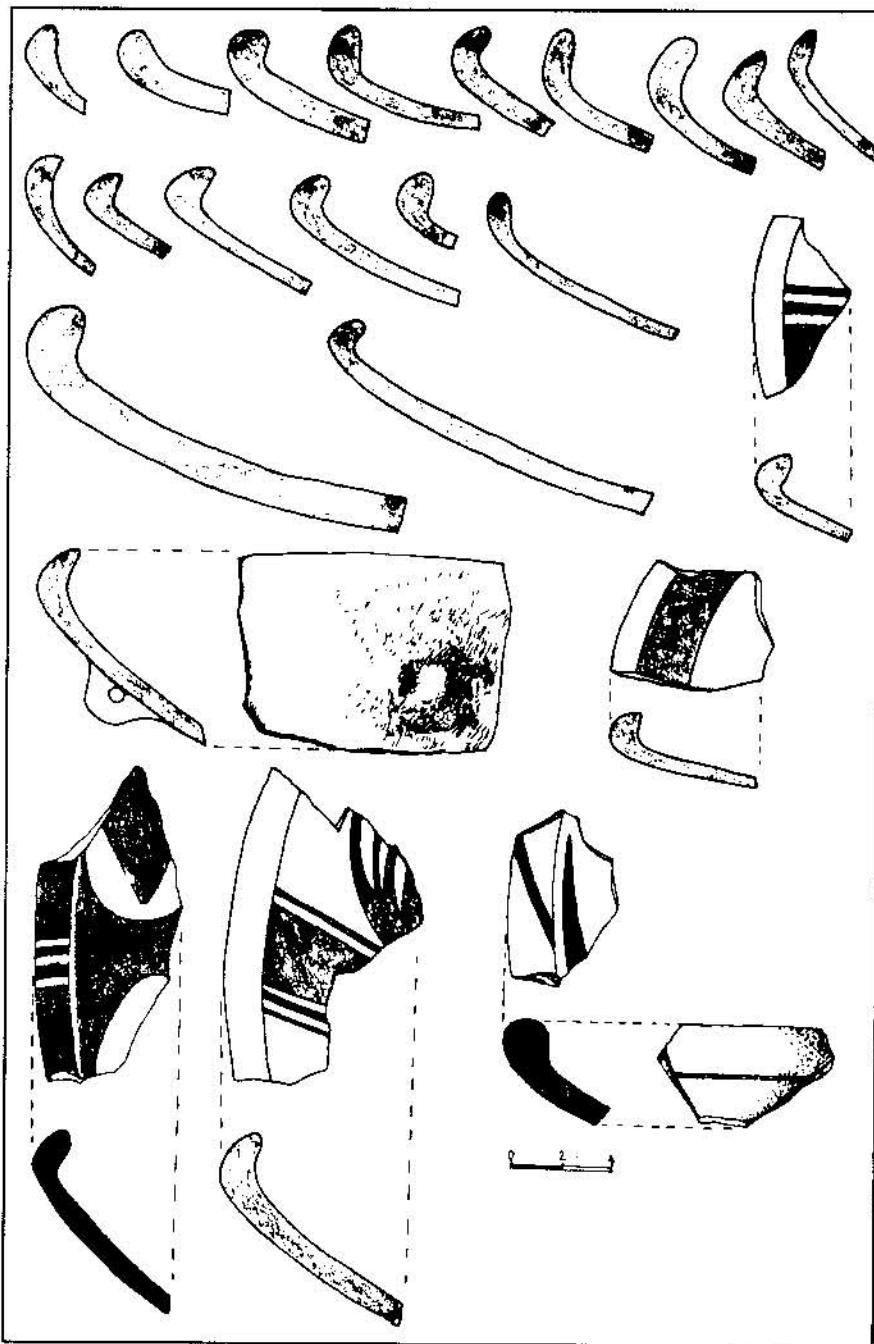
Pl. XXI. Ceramics from the first dwelling.

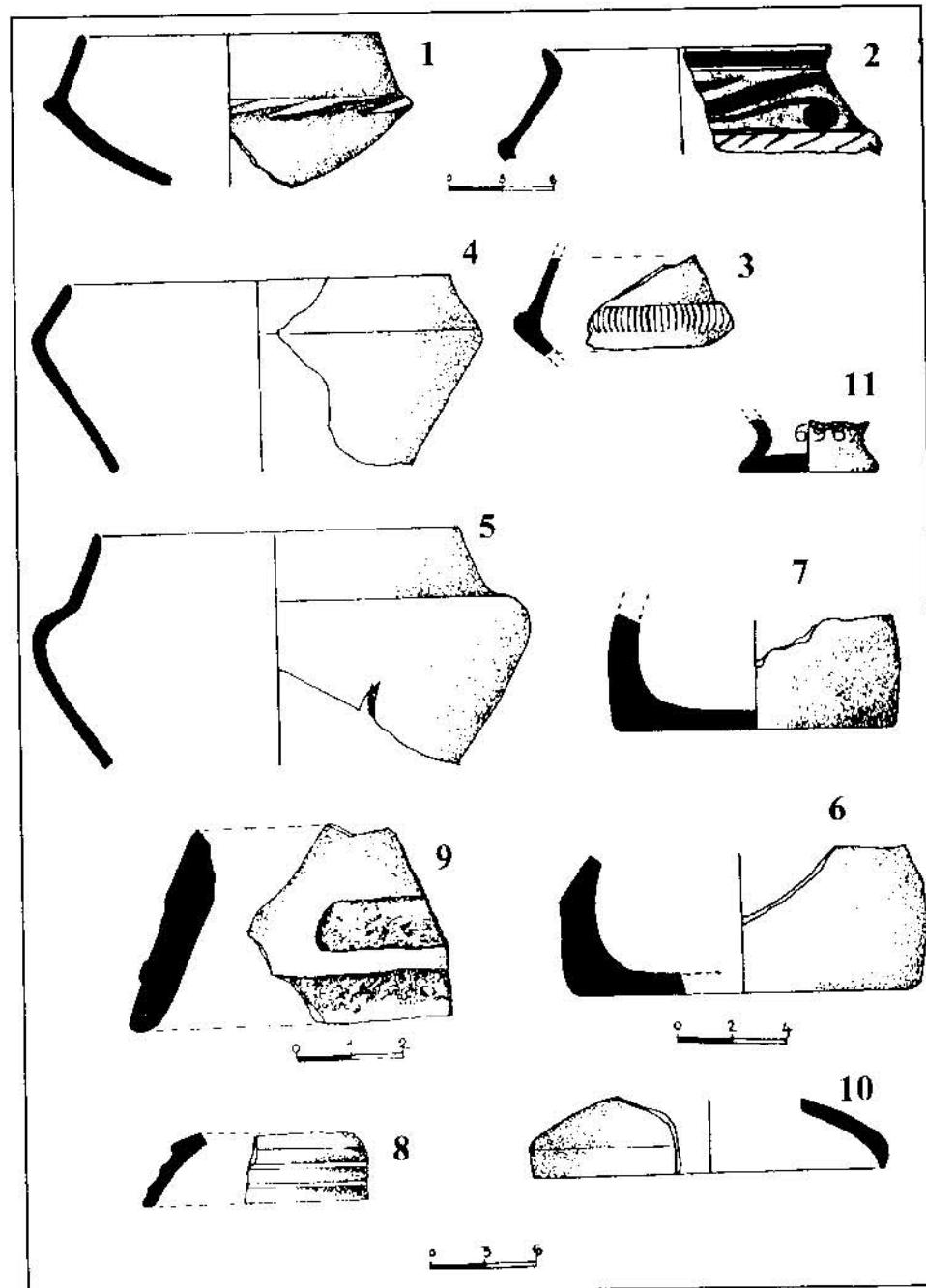
Pl. XXII. Ceramică din locuința 1.
Pl. XXII. Ceramics from the first dwelling.

Pl. XXIII. Ceramică din locuința 1.
Pl. XXIII. Ceramics from the first dwelling.

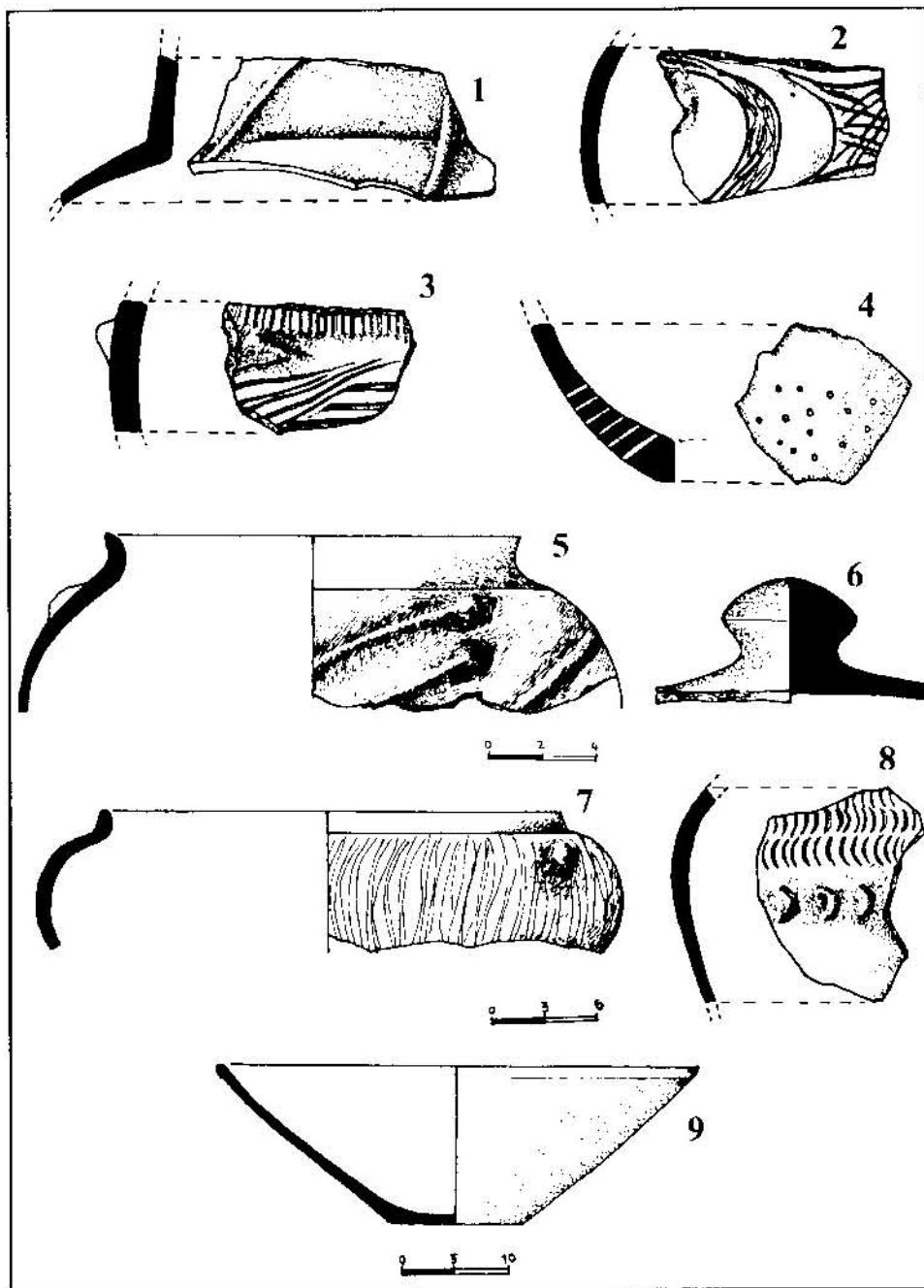

Pl. XXIV. Ceramică din locuința 1.
Pl. XXIV. Ceramics from the first dwelling.

Pl. XXV. Ceramică din locuința 1.

Pl. XXV. Ceramics from the first dwelling.

Pl. XXVI. Ceramică din locuința 1.

Pl. XXVI. Ceramics from the first dwelling.

TRESTENIC - O NOUĂ AŞEZARE NEOLITICĂ PE TERITORIUL JUDEȚULUI TULCEA

Elena Lăzurcă

Descoperită în anul 1988, în urma cercetărilor de suprafață, așezarea neolică din satul Trestenic, com. Nalbant, se află situată intravilan, lângă darea Techea.

Obiectivul neolicic a fost cercetat în anul 1989, când s-a efectuat un sondaj arheologic în zona care se putea studia.

Așezarea se constituie din depuneri succesive, de aproximativ 5 m, pe terasa joasă a derelei, azi un fir de apă, care în trecut avea o albie întinsă. Lățimea este de aproximativ 75 m, lungimea mai mare, având marginile coborâte în văile largi din jur.

Astăzi, o parte din suprafața terenului este plantată cu viță de vie (aici se află nucleul așezării), iar alta cuprinde casa proprietarului cu o serie de dependințe.

Primele indicii le-au constituit descoperirea unei cantități foarte mari de ceramică neolică, la care se adaugă silexurile, zdrobitoarele și un idol antropomorf.

Suprafața cercetată a cuprins marginea terasei, acolo unde malul fusese distrus în decursul timpului și unde se puteau observa resturile unei vete dintr-o locuință. Secțiunea trasată avea lungimea de 25 m și lățimea maximă de 5 m.

Sondajul efectuat nu a permis epuizarea secțiunii până la nivelul pământului viu, dar pentru a stabili stratigrafia am restrâns mult suprafața. Nivelurile culturale le-am observat doar pe o suprafață de 1,80 x 1,50 m, în zona unde terenul se conserva mai bine. Profilul secțiunii cuprinde numai 16 m, de aici terenul covoară.

Din punct de vedere stratigrafic, în zona cercetată integral, s-au observat patru niveluri culturale a căror grosime este de 2,50 - 2,60 m, iar săpătura efectuându-se până la adâncimea de 3,35 m (Pl. I).

Conținutul nivelurilor inferioare (I și II) este infim, încât încadrarea lor culturală poate fi discutabilă.

Pentru început vom descrie cele patru niveluri, urmând ca prezentarea inventarului să-o facem pe parcurs.

Nivelul I (inferior) suprapune direct stratul aluvionar, de culoare gri închis, cu aspect cimentos, gros de 35 cm, situat pe solul viu de culoare galben-cenușiu. La baza nivelului I se află un strat de cenușă cu cărbune gros de 5 cm, iar deasupra un strat de arsură de culoare roșu aprins în care apar bucăți mici de chirpici, câteva fragmente ceramice și oase calcinate. Acest strat se prezintă uniform, fiind gros de 15 cm, dovedind o puternică incendiere. Deasupra lui s-a efectuat o nivelare a

terenului - a cărei grosime era de 30 cm - pământul fiind galben-cenușiu cu pigmenți de cărbune.

Nivelul II începe de la adâncimea de aprox. 2 m având baza bine nivelată și arsă. Urmează un strat gros de 5 - 6 cm, de culoare galben-cenușiu cu pigmenți de cărbune. Aici a fost identificată o locuință cu podea din lut galben deschis, amestecat cu pleavă, bine bătătorit. Grosimea podelei era de cca. 3 - 4 cm fără să fie surprinsă pe toată suprafața sondată. Pe podea se aflau bucăți mici de chirpici, puține fragmente ceramice, oase calcinate și mai multe dungi de cenușă cu cărbune.

Nivelul III începe de la adâncimea de aprox. 1,30 m suprapunând o nivelare ce constă dintr-un strat de pământ galben-cenușiu cu pigmenți de cărbune. În această zonă, extinsă și pe orizontală, s-a identificat o locuință (L_2) a cărei podea, foarte subțire în cea mai mare parte, era făcută din lut galben, foarte fin, bine bătătorit. Podeaua era acoperită cu multă arsură, cenușă, cărbuni, bucăți mici și mari de chirpici, diverse unelte și ceramică.

Nivelul IV se conturează începând cu adâncimea de aprox. 50 cm, ajungând în zona centrală a sondajului până la -0,75 m - 0,80 m grosime. Important este faptul că și aici baza nivelului IV a fost bine pregătită. Cei 25 - 30 cm de pământ, de culoare galben-albicioasă la partea superioară și mai cenușiu la partea inferioară, prezintă o consistență deosebită, având în compoziție melci, pietre mici, chiar fragmente ceramice, detașându-se net față nivelurilor anterioare. Inventarul nivelului IV a fost mai greu de urmărit din cauza lucrărilor moderne, de construire a unor anexe, dovedă temeliile de piatră ridicate chiar pe suprafața unei vetre ce aparținea locuinței 1 (Pl. I și Pl. II/1). La acestea se adaugă atât gropile de la viață-de-vie cât și cele trei gropi menajate moderne, care au distrus și deranjat în mare măsură inventarul. În gropile moderne au fost descoperite multe fragmente ceramice neolitice, zdrobitoare, silexuri și bucăți de chirpici.

Locuințe

În nivelul IV au fost descoperite două locuințe (L_1 și L_3), din care L_1 n-a fost cercetată în întregime, deoarece se prelungea în martor, iar L_3 se prezintă sub formă unor resturi pe o suprafață mică din marginea terasei (Pl. II/2).

Locuința I era deranjată mult de temeliile de piatră care au fost ridicate pe cea mai mare suprafață a ei, fapt ce a determinat curățirea terenului de materialul ceramic și de chirpici, rămânând intactă doar vatra. În exteriorul temeliei se conturează o zonă a locuinței în care au apărut chirpici masăți, vase sparte și două râșnițe mari întoarse cu față la pământ (Pl. II/1).

Deși locuința era de suprafață, nu au fost depistate gropile de pari, iar asupra podelei se poate face observația că, pe zone mici, apărea un strat subțire de lut gălbui-cenușiu amestecat cu păioase. Ea era acoperită de un strat de arsură cu cenușă, gros de 15 cm, în care apăreau chirpici, unii de dimensiuni mari, căzuți în interior. Chirpicii au în compoziția lor multe păioase, iar culoarea este roșie-cărămizie. Locuința măsoară cca. 7 m lungime, lucru sesizat foarte bine în profilul martorului, iar lățimea ei, în zona cercetată, este de 3 m.

Vatra locuinței avea o formă aprox. pătrată, cu dimensiunile 0,70 x 0,70 m la partea superioară, iar spre bază de 1 x 1,10 m și înălțimea de 0,40 m. Prin demontarea ei s-au observat cinci rânduri de lipituri groase. Urmărind situația, de la baza vetrui spre partea superioară, am constatat că pe un pat de pietre s-a depus o lipitură groasă de 5 cm; al doilea strat de lipitură, tot de 5 cm, era aşezat pe câteva fragmente ceramice decorate cu barbotină; al treilea strat, de 2 - 3 cm, se afla pe fragmente ceramice provenind de la străchinii cu buza evazată și umăr profilat; al patrulea strat, cu grosimea de 4 cm, era ridicat pe fragmente ceramice în care apare și tipul de străchină cu buza arcuită spre interior, iar al cincilea strat, gros de 4 cm, era depus pe câteva cioburi neolitice, unele bine lustruite, iar altele acoperite cu barbotină, având și apucători. Toate aceste lipituri prezintau la partea superioară un lut foarte fin, iar la demontarea plăcuțelor mozaicate s-a văzut că aveau o culoare bej-gălbui, fără urme de arsură. Stratul superior al vetrui era foarte puțin erodat, ceea ce a dovedit că fusese puțin folosită. Nu este exclus ca această locuință să fi avut încă o vatră, nedescoperită, iar cea pe care am prezentat-o mai sus să fi avut altă utilizare.

În interiorul locuinței au apărut ceramică și câteva unelte de silex, piatră, os și corn, pe care le prezentăm în capitolul destinat acestor obiecte.

În exteriorul L₁ a apărut o groapă plină cu oase de animale, care avea diametrul de 1,10 m și adâncimea de 1 m.

Locuința 3 a fost descoperită în apropierea lui L₁, păstrându-se *in situ* pe o suprafață doar de 3 m lungime și 1,75 m lățime. La numai -0,20 - 0,25 m au apărut mai mulți chirpici, unii puternic deformăți de ardere, de sub care s-au scos vase de uz comun, sparte pe loc și din care un exemplar a putut fi restaurat (Pl. XIX/5). O mare parte din ceramică este deformată în urma arderii secundare în aşa măsură încât pereții vaselor sunt împăturiți. Vatra locuinței este distrusă aproape în totalitate prezentând urme de folosire îndelungată. Pe ea s-au găsit: o cupă cu picior (Pl. XIX/3; Pl. XXI/3) protejată de un vas mare fragmentar, unelte de silex, un zdrobitor fragmentar, o piatră mică rotundă și oase calcinate.